

# ÅRSBERETNINGEN 2025



# ÅRSBERETNING 2025

## INDHOLDSFORTEGNELSE

Formandens forord

Hvem er vi

Drømmen bliver til virkelighed

Magasin for fremtiden

Sølvskatten fra Idestrup

Farvel, Anna-Elisabeth

Havnen - Fra kaj til kvarter

Lange grøfter i landskabet

Stiftsmuseets clavichord

Praktikanternes fortælling

Folket ved Fjorden

Fornyelsespris til Rødder

Fra Finland til Lolland-Falster

Det eksotiske i provinsen?

Naturens uge

Fantastiske fabeldyr

Hvor er det fra?

Året der gik i Tag & Fag

Hædret med Turistbjørn

Fundraising og sponsorer 2025

Forside fotos: Sommersjov i De gamle huse  
Fotograf: Ingrid Riis

Museum Lolland-Falster Årsberetning 2025

ISSN: 2794-5235

Redaktion: Ulla Schaltz og Henrik Schilling

Layout: Dorthe Fibæk.

Fotografer: Ingrid Riis, Jakob Nyborg Andreassen

Mads Hauerslev, Museum Lolland-Falster

# FORORD

Af Michael Fagerlund, formand

Det er ikke for meget sagt, at Museum Lolland-Falster befinder sig i en rivende udvikling i disse år. Med tre store projekter i forskelligt stade har der for såvel bestyrelse som daglig ledelse været store beslutninger at træffe og adskilligt arbejde at gøre. Men først og fremmest er der meget at se frem til.

Det konkret længst fremskredne er byggeriet af samlingsmagasinet i Maribo, hvor første spadestik blev taget den 8. januar 2025. Dagens stride blæst fremstod som et symbol på de uventede vanskeligheder, som projektet havde mødt. Som det skulle vise sig, var det ikke slut med dem. Men heller ikke med den imødekommenhed, museet allerede havde oplevet. Entreprenørens pludselige konkurs kunne have forsinket byggeriet i værste fald på ubestemt tid. Men i løbet af blot en måned var en ny kontrakt blevet tegnet takket være en ihærdig indsats fra alle involverede parter side. En særlig tak skal i den forbindelse lyde til entreprenørfirmaet BoHus og advokat Morten Ammentorp for en hurtig og effektiv indsats.

Et par efterfølgende fejl og uheld skabte yderligere forsinkelse, men blev håndteret professionelt. Lidt flere knaster skal lige høvles ned, før datoen for indvielsen kan fastsættes. Herefter kan bygningen tages i brug til det formål, den er bestemt til, nemlig at give de omfattende samlinger sikre og let tilgængelige rammer. Hver af de indsamlede genstande repræsenterer en lille bid af vores landsdels historie og er i den forstand uvurderlige. Tilsammen tælles de i hundredetusinder, og deres nye hjem vil sikre, at de er let tilgængelige både for anvendelse ved udstillinger og for forskning.

Planerne for en ny museumsbygning på havnen i Nykøbing skrider stadig frem, skønt der også i dette projekt har været vanskeligheder at overvinde. Bygningen, der bærer det foreløbige navn 'Bastebrohuset', skal give bedre rum til udstillinger end vi for øjeblikket råder over, og desuden huse biblioteket, Frivilligcenteret og Billedskolen. Der er både praktiske fordele og en synergi mellem aktørerne at høste med denne ordning, et 'femte element', som bliver til i mødet mellem de fire institutioner.

Som led i projekt Nakskov 2030 forbereder vi at rykke ind i havnebygningen på Honnørkaj, der i øjeblikket gennemgår en omfattende renovering, og museet får således endelig en fast tilstedeværelse i Lollands største by. Det er blevet muligt ved finansiering af Lolland Kommune, der også har en klar bevidsthed om værdien af, at Lolland-Falsters kulturarv bliver gjort tilgængelig for øernes borgere. Indholdet er endnu i støbeskeen, men Folket ved Fjorden vil blandt andet tilbyde guidede ture rundt i landskabet. I havnebygningen vil der blive etableret et videnscenter.

De ambitiøse og omfattende projekter, museet er inde i, afspejler meget direkte den positive udvikling, der sker i begge vores kommuner, og som vi glæder os over at blive set som en betydningsfuld del af.

Det er ikke for meget sagt, at Museum Lolland-Falster befinder sig i en rivende udvikling i disse år





# HVEM ER VI?

Af Ulla Schaltz

Museum Lolland-Falster er et museum med en gammel historie. Vi er Lolland-Falsters kulturhistoriske museum, og det er derfor vores fornemste opgave at indsamle, bevare og videregive de gode historier om vores egn i Danmark. Det har vi gjort i mere end 130 år.

Museum Lolland-Falster er ét blandt cirka 100 statsanerkendte museer i Danmark. Vi arbejder derfor efter den danske museumslov. Loven har til formål at sikre landets kulturarv og udvikle betydningen af kulturarven i samspil med verden omkring os. Vi har i den forbindelse en række opgaver: gennem indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling skal vi som museum aktualisere viden om kulturarv og gøre denne tilgængelig og vedkommende. Vi skal ligeledes udvikle anvendelse og betydning af kulturarv for borgere og samfund og ikke mindst sikre kulturarv for fremtidens anvendelse. Det vil sige, at Museum Lolland-Falster med sine mere end 50 medarbejdere har en stor og vigtig opgave.

Museet har fire udstillingssteder på Lolland-Falster. Hver især fortæller de forskellige historier, som tilsammen giver et bud på et helhedsbillede. På hjørnet af Torvet i Nykøbing Falster ligger byens museum i gamle, fredede bygninger. I stueetagen ligger den historiske Restaurant Czarens Hus. Stedet blev besøgt af den russiske Zar Peter den Store i 1716. I museet viser vi udstillingen Museum Obscurum – på grænsen til virkeligheden. Her kan man også købe ind i Den gamle Købmandshandel og besøge Turistinformationen.

På Reventlow-Museet Pederstrup fortæller vi historien om en af rigets mægtige statsmænd, nemlig C.D.F. Reventlow, som var en af den danske oplysningstids store reformmænd. C.D.F.s gamle hjem er omkranset af en smuk park med et ridehus, som lejlighedsvis rummer kunstudstillinger.

Ved de smukke søer i Maribo ligger De Gamle Huse, Maribos frilandsmuseum. Her findes 16 bygninger, som hver især fortæller om livet på landet i 1700-1900-tallet på Lolland-Falster. I De Gamle Huse kan gæsterne bruge alle sanser gennem en lang række af aktiviteter, som de kan prøve eller blive en del af under besøget.

På Banegårdspladsen i Maribo ligger den store museumsbygning med udstillingen om stenalderpigen Lola. Gennem Lolas øjne oplever vi livet i stenalderen. Udstillingen viser genstande fra de store udgravninger forud for anlæggelsen af tunnelen til Tyskland. Museet bor sammen med byens turistbureau. Derudover kan man besøge Maribos gamle klosterruin ved siden af Domkirken og få mere at vide om klostrets historie.

Museet er andet end udstillingsstederne. Museets medarbejdere udfører en lang række opgaver rundt omkring på Lolland-Falster. Man kan møde dem til byvandring, foredrag og aktiviteter. En vigtig del af museets lovbundne opgaver er arbejdet med at bevare den faste kulturarv. Museet bidrager aktivt til at få vores kulturarv bevaret eller, hvis det ikke er muligt, så at dokumentere det tabte gennem registreringer og arkæologiske udgravninger. I de senere år har museets arkæologer gennemført en af Danmarkshistoriens allerstørste udgravninger, nemlig forarbejdet til tunnelen mellem Danmark og Tyskland, som i disse år anlægges.

Museum Lolland-Falster arbejder gerne sammen med en lang række samarbejdspartnere for at bevare og formidle vores kulturarv. Derfor er museet aktivt i samarbejde med kommunerne samt flere forskellige foreninger lokalt, nationalt og internationalt om en række opgaver. Lolland-Falster ligger som et brohoved i Østersøen mod Europa, og derfor deltager museets medarbejdere også i en række internationale netværk, som samarbejder om at sætte kulturarven på dagsordenen.

Som statsanerkendt museum får vi driftstilskud fra stat og kommuner, hvilket skal sikre, at vi kan opfylde museumsloven. Det betyder, at vi kan gøre historien om Lolland-Falster nærværende for alle. Den gode historie fortæller vi gennem udstillingssteder, artikler, bøger, foredrag, byvandring, på hjemmeside og øvrige digitale medier samt i pressen. Museet giver borgere og turister mulighed for at være med på mange måder.

BRUG OS, FOR VI VIL GERNE VÆRE DIT MUSEUM!

# WHO ARE WE?

Museum Lolland-Falster is a relatively new museum with a long history. We are the cultural history museum of Lolland-Falster and thus it is our premier task to tell, preserve and pass on the good stories about our part of Denmark. We have been doing this for more than 130 years.

Museum Lolland-Falster is one of about 100 government-approved museums in Denmark. We therefore work under the Danish Museum Act. The object of the Museum Act is to safeguard the cultural heritage of Denmark and further the significance of our cultural heritage in interplay with the surrounding world. In this connection, we have a number of tasks: By collecting, registering, preserving, researching and disseminating, we as a museum must continually update knowledge about cultural heritage, making it accessible and relevant, furthering the use and significance of cultural heritage for citizens and society, and, not least, safeguarding cultural heritage for future use. This means that Museum Lolland-Falster with its more than 50 employees has a big, and important task to carry out.

The museum has four exhibition sites on Lolland-Falster. Each of them with different stories to tell, which combine to create an overall picture. Listed, old buildings on the corner of the town square in Nykøbing Falster house the local museum. The ground floor features the historical Restaurant Czarens Hus (the Tsar's House). This place was visited by Russian Tsar Peter the Great in 1716. The exhibit in the museum is Museum Obscurum. Here, you can also shop in Den gamle Købmandshandel (The Old Grocer's Shop) and visit the Tourist Information.

At the Reventlow-Museet Pederstrup, we tell the story about C. D. F. Reventlow, one of the most influential statesmen in Denmark, who was one of the great reformers during the Danish Enlightenment era. The old home of C. D. F.'s is set in a stunning park with an indoor riding arena, which occasionally features art exhibitions etc.

The Open-Air Museum, De Gamle Huse, is located by the beautiful Maribo lakes. Here, 16 different buildings each tell a story about life in the country from the 1700s through the 1900s on Lolland-Falster. At De Gamle Huse, we offer visitors the opportunity to use all their senses during their visit. A whole string of activities is available for the visitors

to try out or participate in when they visit.

At Banegårdspladsen in Maribo is the large museum building with the exhibition about the Stone Age girl Lola. Through Lola's eyes we experience life in the Stone Age. The exhibition shows objects from the large excavations prior to the tunnel to Germany. The museum shares the building with the local Tourist Information. It is also possible to visit the old convent in Maribo situated next to the cathedral and learn more about its history.

The museum is more than just its exhibits. The museum staff organize a great variety of activities across Lolland-Falster. You can meet them at town walks, talks, and interesting activities. As an important part of the museum's statutory tasks, we play an active role in preserving our permanent cultural heritage or, if this is not possible, we help document it, for instance through archaeological excavations. In recent years, the museum's archaeologists are working on one of the most comprehensive excavations ever undertaken in Denmark: The preliminary work ahead of the construction of the planned tunnel between Denmark and Germany.

Museum Lolland-Falster is happy to work with many different partners in order to preserve and disseminate our cultural heritage. With this in mind, we collaborate actively with municipalities and several associations locally, nationally and internationally on a number of tasks. As Lolland-Falster is located as a bridgehead in the Baltic Sea towards Europe, we also participate in several international networks that collaborate on putting cultural heritage on the agenda.

As a government-approved museum, we receive grants towards running costs from both government and municipalities, to ensure that we can comply with the requirements of the Danish Museum Act. This enables us to present the story about Lolland-Falster in an interesting way to everybody. We use several platforms to communicate the good story: Exhibition sites, articles, books, talks, town walks, website, digital media etc. The museum's activities give both residents and tourists many different opportunities to join in.

PLEASE USE US – WE WANT TO BE YOUR MUSEUM!



# MUSEUM OBSCURUM

# WER SIND WIR?

Museum Lolland-Falster ist ein vergleichsweise neues Museum, aber es hat eine lange Geschichte. Wir sind das kulturhistorische Museum der Inseln Lolland und Falster und unsere wichtigste Aufgabe besteht darin, die guten Geschichten unserer Gegend zu erzählen, zu bewahren und weiterzugeben. Das tun wir seit mehr als 130 Jahren.

Das Museum Lolland-Falster gehört zu den 100 staatlich anerkannten Museen in Dänemark, weshalb wir gemäß dem dänischen Museumsgesetz arbeiten. Ziel des Gesetzes ist es, das kulturelle Erbe des Landes zu sichern und seine Bedeutung in unserer heutigen Welt zu vermitteln. In diesem Zusammenhang haben wir zahlreiche Aufgaben zu erfüllen: Durch das Sammeln, Registrieren, Bewahren, Erforschen und Vermitteln erwerben wir als Museum neues Wissen über das Kulturerbe machen es zugänglich und sensibilisieren Bürger und die Gesellschaft für das kulturelle Erbe und seine Bedeutung. Dies sicher letztlich auch dessen Bewahrung für die Zukunft. Das bedeutet, dass dem Museum Lolland-Falster mit seinen mehr als 50 Mitarbeitern eine wichtige und interessante Aufgabe zukommt.

Das Museum betreibt vier Ausstellungsstätten auf Lolland und Falster. Jede einzelne erzählt die unterschiedlichen Geschichten, welche dann zusammen ein gemeinsames Bild ergeben. Gleich am Marktplatz in Nykøbing-Falster liegt das städtische Museum, das in denkmalgeschützten alten Gebäuden untergebracht ist. Im Erdgeschoss befindet sich das historische Restaurant Czarens Hus (Das Haus des Zaren), dem der russische Zar Peter der Große im Jahr 1716 einen Besuch abstattete. Im Museum wird die Ausstellung Museum Obscurum - an der Grenze der Realität gezeigt. Hier finden Sie auch Den Alten Kaufmannsladen, der zu einem Einkauf wie anno dazumal einlädt, und die Touristeninformation.

Im Reventlow-Museum Pederstrup vermitteln wir die Geschichte eines der mächtigsten Staatsmänner des Landes, C.D.F. Reventlow, der zu den großen Reformern der dänischen Aufklärungszeit gehörte. Der alte Wohnsitz von C.D.F. Reventlow ist von einem schönen Park umgeben, in dem sich auch eine Reithalle befinden, in der gelegentlich Kunstausstellungen u. a. gezeigt werden.

An den schönen See in Maribo liegt das Freilichtmuseum. Es umfasst 16 Gebäude, die vom Leben auf dem Lande auf Lolland und Falster im 18., 19. und 20. Jahrhundert erzäh-

len. Das Freilichtmuseum ist ein Museum, das im Rahmen zahlreicher Aktivitäten, an denen sie während ihres Besuchs teilnehmen können, mit allen Sinnen erfahren werden kann.

Auf dem Bahnhofplatz in Maribo, befindet sich das große Museumsgebäude, mit der Ausstellung über das Steinzeitmädchen Lola. Durch Lolas Augen erleben wir das Leben in der Steinzeit. Die Ausstellung zeigt Objekte, aus den großen Ausgrabungen vor dem Tunnel nach Deutschland. Auch die Touristeninformation ist hier untergebracht. Besuchen Sie auch das alte Kloster in Maribo, neben der Domkirche und erfahren Sie dort mehr über dessen Geschichte.

Das Museum hat noch sehr viel mehr als seine Ausstellungsstätten zu bieten. So arrangieren die Mitarbeiter zahlreiche Aktivitäten in der Region. Sie können ihnen beispielsweise bei Stadtführungen, Vorträgen, interessanten Aktivitäten begegnen. Zu den wichtigen, gesetzlich festgelegten Aufgaben des Museums gehört auch der aktive Einsatz zur Erhaltung des festen Kulturerbes. Wir tragen aktiv dazu bei, unser kulturelles Erbe zu bewahren oder – falls dies nicht möglich ist – das verlorene z. B. durch archäologische Ausgrabungen zu dokumentieren. In den letzten Jahren haben die Archäologen des Museums eine der größten Ausgrabungen in der dänischen Geschichte durchgeführt – die Vorarbeiten für den geplanten Tunnel zwischen Dänemark und Deutschland.

Im Rahmen der Erhaltung und Vermittlung unseres Kulturerbes arbeitet das Museum Lolland-Falster gerne mit einer Reihe von Kooperationspartnern zusammen. So lösen wir zahlreiche Aufgaben in aktiver Zusammenarbeit mit der Gemeinde sowie mehreren verschiedenen Vereinigungen auf lokaler, nationaler und internationaler Ebene. Lolland-Falster bildet einen Brückenkopf in Richtung Europa in der Ostsee, weshalb wir auch Teil einiger internationaler Netzwerke sind, die den Fokus auf das kulturelle Erbe richten.

Als staatlich anerkanntes Museum erhalten wir Zuschüsse von Staat und Kommunen, die gewährleisten sollen, dass wir unsere gesetzlich festgelegten Aufgaben erfüllen können. Das bedeutet, dass wir die Geschichte von Lolland und Falster allen interessierten Menschen zugänglich und gegenwärtig machen können. Die interessanten Geschichten vermitteln wir auf mehreren Plattformen: Ausstellungen,

Artikel, Bücher, Vorträge, Stadtführungen, Website, digitale Medien u. a. m. Die Aktivitäten des Museums bieten Bürgern und Touristen die Möglichkeit, sich auf vielfältige Weise zu beteiligen.

BESUCHEN SIE UNS UND NUTZEN SIE UNSERE ANGEBOTE, DENN WIR MÖCHTEN GERNE IHR MUSEUM SEIN!

DE  
FE  
C  
G  
A  
M  
M  
L  
E  
F  
H  
U  
S  
E



# DRØMMEN BLIVER TIL VIRKELIGHED

Af Ulla Schaltz

En helt central del af museumsarbejdet for statsanerkendte museer er samlingsarbejdet. Det vil sige at indsamle og udskille, hvis der er behov, forske i samlingen, konservere genstande og ikke mindst opbevare kulturarven, så den i princippet kan holde for evigt.

Det sidste har det igennem mange år knebet med på de danske museer, også for Museum Lolland-Falster. Der har i flere omgange været fokus på magasintilstanden på de danske museer i årtier. Magasinerne på de enkelte museer er gennemgået og vurderet. For 20 år siden så det slet ikke godt ud, men siden er det gået stille og roligt fremad. Ikke mindst fordi der er udviklet enkle løsninger på magasiner, og man generelt er blevet mere bevidst om, at samlingspleje i form af konservering på den lange bane er langt dyrere end at opbevare genstandene på den rigtige måde fra start. Dertil kommer, at det ikke bare er dårligt for genstandene at blive opbevaret på lofter, i sportshaller, kældre og hvad der ellers har været brugt med dårlige adgangsveje, hvilket giver et dårligt arbejdsmiljø for de medarbejdere, der passer på samlingerne.

## Planer for et nyt magasin

Da de statsanerkendte museer på Lolland-Falster fusionerede i 2009 og 2010, gik samtalen om et nyt magasin i gang. Den ene af parterne i fusionen, Lolland-Falsters Stiftsmuseum, havde flyttet samlingen fra de værste opbevaringssteder til et større magasin i en gammel lagerbygning på Victor Kolbyes Vej i Maribo. Guldborgsund Museum, tidligere Falsters Minder, og Reventlow-museet Pederstrup havde samlingerne opbevaret i kældre og lofter. Magasinet på Victor Kolbyes Vej kunne ikke rumme alle tre museers samlinger.

Den første idé til et nyt magasin var et fællesmagasin med museets nærmeste statsanerkendte naboer efter inspiration fra fællesmagasinerne i Vejle og Vestsjælland. Vores naboer var enten ikke interesserede i at flytte deres samling til Lolland-Falster, eller de havde plads nok på deres egne magasiner. Beslutningen blev derfor at arbejde videre med et lavenergimagasin til hele det fusionerede Museum Lolland-Falsters samling.

I den proces har vi været igennem mange modeller og beregninger for at finde den rigtige løsning. Der har været arbejdet med magasin på lejebasis, som på Victor Kolbyes Vej, og indretning i ældre bygninger. Museets bestyrelse besluttede, at museet ønskede at eje bygningen selv for at undgå pludselig opsigelse og for at sikre, at vi selv kan styre vedligehold og dermed klimaet i bygningen. For at få det optimale klima og rette rummål besluttede bestyrelsen, at museet selv skulle bygge.

## Lavenergimagasin

Hvad er så et lavenergimagasin? Kimen til lavenergikonceptet for museumsmagasiner kan findes i flere tidlige magasiner bygget op gennem 1980-90'erne, med inspiration fra de stabile klimaforhold som kunne observeres i nogle historiske slotte og kirkebygninger, hvor genstande har stået i århundreder og været relativt godt opbevaret. Ud fra dette er der i de seneste godt 25 år opført en række moderne lavenergimagasiner i Danmark og i udlandet. Ambitionen er at opnå høj kvalitet og et lavt forbrug.

Museumsmagasiner skal rumme genstande i et indeklima med høj bevaringsmæssig kvalitet, hvad angår klima, luftkvalitet og sikring. I lavenergimagasiner er målet, at dette gøres for så lave omkostninger som muligt i forhold til investering, energiforbrug og drift. Lavenergikonceptet er baseret på bygningens konstruktion som det centralt styrende element med et minimum af mekanisk kontrol. For at opnå dette i et tempereret, nordeuropæisk klima benyttes følgende principper:

En stor termisk inertie for at udjævne korttidsvariationer i temperatur. Jorden under magasinet og et uisoleret gulv bruges som et termisk bufferlager. Dette gør, populært sagt, gulvet til en stor køleflade om sommeren og en stor varmeplade om vinteren.

God isolering af ydervægge og tag dæmper døgnets temperatursvingninger og reducerer varmeudveksling med omgivelserne.

En uopvarmet bygning i kombination med det ovenstående giver et indeklima, der følger den årlige cyklus af udendørs-temperaturen.

En kold januardag i 2025 tog museets formand, Michael Fagerlund, og Lolland Kommunes borgmester, Holger Schou Rasmussen, det første spadestik med taler og varm kaffe.



# SPADESTIK

Magasinbygningen rummer  
arbejdspladser til museets  
magasinteam og de gravende  
feltarkæologer



# MAGASINBYGNINGEN

# MAGASIN FOR FREMTIDEN

En tæt bygningsskal med et meget lavt luftskifte minimerer påvirkningen fra et afvigende fugtindhold udendørs, hvad enten det er for tørt eller for fugtigt, hvilket tillader passiv stabilisering af den relative luftfugtighed indendørs.

## Museum Lolland-Falsters magasin

Da lavenergimagasinerne er et efterhånden godt afprøvet koncept, besluttede vi os for, at det var efter de principper Museum Lolland-Falsters nye magasin skulle bygges.

I slutningen af 2022 lavede museet et udbud på totalrådgivning for magasinet. I begyndelsen af 2023 blev ETN-arkitekterne valgt som totalrådgivere på projektet. De allierede sig med ingeniørfirmaet Artelia og lederen af fællesmagasinet i Vejle, Lise Ræder Knudsen, som har bygget flere magasiner, i et samlet rådgiverteam. Derefter gik jagten ind på den rette grund til projektet. Både Guldborgsund Kommune og Lolland Kommune var så venlige at stille hver deres grund til rådighed, gratis for museet. Derudover gav de hver 1,5 millioner kroner til selve byggeriet. Vi valgte grunden i Lolland Kommune ved afkørsel 48, dels fordi det er nemt at komme til, også for de arkæologer, der skal have deres arbejdsplads der, og dels fordi det nye museum forventes at blive opført i Nykøbing Falster.

I 2023 gik arbejdet med at tegne det nye magasin i gang med en workshop blandt relevante medarbejdere, som skulle have deres daglige gang på magasinet. Sammen med arkitekt Inge Lise Vadstrup Jensen fra ETN-arkitekterne analyserede vi behovet for plads og traf beslutningen om det fremtidige magasin. I den proces besluttede vi, at dimensionerne skulle være til hverdagen og ikke til indflytningsprocessen. Det vil sige, at vi i indflytningsperioden vil skulle have opsat arbejdsstelte på magasinets parkeringsplads for at give mere plads. Til gengæld vil magasinet ikke have unødvendig spildplads efter indflytningsperioden.

## Modgang overvindes

I februar 2023 inviterede kulturminister Jakob Engel-Schmidt til det første indledende møde om den nye museumsreform. Han varslede store ændringer i tildelingen af statstilskud, og da Museum Lolland-Falster altid har ligget relativt højt, gav det i høj grad anledning til bekymring om fremtiden, også for magasinet, da det blandt andet skulle finansieres ved lån. Kunne vi overhovedet afdrage på et lån? Det betød, at det samlede magasinprojekt blev forsinket et år. Men reformen kom i hus, og Museum Lolland-Falster beholdt sit statstilskud. Det betød, at vi i efteråret 2024 kunne sende totalentreprisen på magasinet i udbud; det vandt byggefirmaet Troels Jørgensen A/S.

En kold januardag i 2025 tog museets formand, Michael Fagerlund, og Lolland Kommunes borgmester, Holger Schou Rasmussen, det første spadestik med taler og varm kaffe. To måneder senere gik Troels Jørgensen A/S konkurs, men heldigvis overtog BoHus A/S hurtigt entreprisen, og efter blot ti arbejdsdages nedlukning var byggeriet i gang igen. I juli 2025 holdt vi rejsegilde.

## Finansiering

Museum Lolland-Falster har for størstedelen finansieret magasinbyggeriet selv. Det samlede beløb ender på cirka 25 millioner kroner for byggeriet og reoler. Guldborgsund og Lolland kommuner har hver givet 1,5 millioner kroner, og Slots- og Kulturstyrelsen har ligeledes givet 1,5 millioner kroner. Der er kommet tilsagn på 250.000 kroner fra LAG Sydhavsøerne og 200.000 kroner fra Nykredits fonde. Museet havde selv sparet 6,5 millioner kroner op, og dertil kommer en arv på cirka 800.000 kroner. Resten finansieres ved lån og kassekredit i Møns Bank.

Til gengæld holdt vi fondsansøgningerne på et minimum, da de i stedet skal søges til det nye museum i Nykøbing Falster.

## Magasinbygningen rummer arbejdspladser til museets magasinteam og de gravende feltarkæologer

### Hvad rummer den færdige bygning?

Når museet i 2026 får nøglerne til det nye magasin, får vi nøglerne til en bygning med et magasinrum på lidt under 1.000 kvadratmeter med knap otte meter til loftet, fyldt med kompaktreoler, som tilsammen kan rumme 4.000 kubikmeter museumsgenstande, hvilket er cirka 750 kubikmeter mere, end vi har nu. Det er med andre ord fremtidssikret i et par årtier. Museumssamlinger vokser, og derfor er der også mulighed for engang i fremtiden at udvide bygningen med en hal svarende til det halve af magasinets nuværende størrelse.

Museumsgenstande skal for en stor dels vedkommende varmebehandles eller frysebehandles, så der ikke kommer skadedyr med ind i magasinhallen ved indflytning. Begge dele er der mulighed for i modtagelsesområdet, som også bruges til anden rengøring samt registrering.

Magasinbygningen rummer arbejdspladser til museets magasinteam og de gravende feltarkæologer, som får deres arbejdspladser på første sal i magasinets administrationsbygning.

Det bliver spændende at tage den nye bygning i brug. Det bliver i sandhed en drøm, der bliver til virkelighed.

### Af Amel Rahba Vestgaard og Ulla Scholtz

Når museets nye magasinbygning på Europavej i Maribo står færdig i 2026, markerer det ikke blot kulminationen på mange års arbejde med at realisere det store byggeprojekt. Det færdige byggeri markerer samtidig, at museets samlinger kan flytte fra de nuværende, utidssvarende magasiner til nye, moderne faciliteter.

Det nye magasin i Maribo er et såkaldt lavenergimagasin. Det betyder, at det er bygget ud fra nogle byggetekniske principper, som sikrer et minimalt energiforbrug, samtidig med at der skabes gode betingelser for bevaring af museets mange genstande. Det nye magasin er sikret mod store temperatursvingninger; der er minimal udskiftning af luft i systemet, og det er i stand til at holde en stabil og lav relativ luftfugtighed. At kunne styre klimaet på den måde reducerer risikoen for naturlig nedbrydning af genstandene, og det forlænger kulturarvens levetid markant.

Flytning fra de nuværende magasiner forbedrer forholdene for samlingerne betydeligt, da flere af museets nuværende magasiner lider under svingende temperaturer og relative luftfugtighedsniveauer, utætte klimaskaller, begrænset brandsikring eller problemer med vækst af skimmelsvampe. Da mange af museets genstande befinder sig på magasin i årtier - og i princippet for evigt - bliver den forbedrede kvalitet og sikkerhed derfor afgørende for museets evne til at bevare og sikre kulturarven for fremtiden.

### En ny hverdag

Museets nye magasin er ikke kun et sted, hvor de historiske samlinger opbevares. Det er også et sted, hvor en del af museets medarbejdere får deres daglige gang. Som arbejdsplads fungerer bygningen som et sted, hvor håndtering og registrering af museumsgenstande udføres effektivt og sikkert.

Udover de medarbejdere, som forestår de kommende års flytning, får museets arkæologiske afdeling også til huse på Europavej. Herfra kører de ud til udgravninger, og de hjembragte arkæologiske fund tages til magasinet, der fungerer som modtagestation for arkæologien. Her samles

de arkæologiske funktioner, og feltarkæologerne kan rense fund, solde og sortere genstandene, inden de registreres og placeres på magasinet.

Det samme gælder de genstande fra Nyere tid-området, som indsamles de kommende år. De transporteres til magasinet for at blive rensat, registreret og pakket til magasinet. Efterhånden som de store samlinger placeres på det nye magasin, bliver det lettere at skabe adgang til de enkelte genstande og imødekomme ønsker om studiebesøg, udstilling, udlån og konservering.

## Museets nye magasin er ikke kun et sted, hvor de historiske samlinger opbevares. Det er også et sted, hvor en del af museets medarbejdere får deres daglige gang

### De store linjer for flytningen

Når flytningen begynder i løbet af 2026, starter afviklingen af en omfattende tidsplan, som strækker sig adskillige år ud i fremtiden. At flytte et museums samlinger er et komplekst og langstrakt projekt, som kræver grundig planlægning. Der skal tages højde for logistiske, praktiske, sikkerheds- og bevaringsmæssige hensyn.

De første genstande, der ankommer til det nye magasin, kommer fra to af museets eksterne magasiner. Begge rummer mange tusinder genstande i alle størrelser og materialer og består primært af genstande fra det tidligere museum Falsters Minder, Lolland-Falsters Stiftsmuseum samt de mange arkæologiske fund fra udgravningerne i forbindelse med etableringen af Femern-forbindelsen.

Mens genstandene fra det ene magasin renses og pakkes om, flyttes genstandene fra det andet magasin i første omgang blot til Europavej, pakket til karantæne og placeret i den store hal, hvor de står klar til senere behandling.



Begrundelsen for at tømme to eksterne magasiner på samme tid handler dels om at forbedre sikkerheden omkring samlingerne og dels om de økonomiske forhold ved at have et stort, eksternt lejemål.

Når flytningen begynder i løbet af 2026, starter afviklingen af en omfattende tidsplan, som strækker sig adskillige år ud i fremtiden

Når de mange genstande ankommer fra de gamle magasiner til Europavej, gennemgår de en række faste procedurer, inden de kommer på plads i den store magasinhal. Alle genstande skal først og fremmest pakkes ud og efterses for skimmel og spor efter skadedyr. Derefter skal de afrenses, inden de eventuelt skal fryses. Næste trin i processen handler om at tjekke, hvorvidt de enkelte genstande er ordentligt registreret, eller om der skal tilføjes information i SARA. Slutteligt bliver genstandene pakket til magasinering og placeret både fysisk og digitalt.

Det er dog langt fra alle genstande, der går lige nemt igennem ompakningsprocessen. Det skyldes, at museets samlinger består af så forskellige genstande, som ikke kan håndteres på en ensartet måde. Flytteprocessen skal derfor tage højde for eksempelvis genstandenes størrelse, skrøbelighed, stand, krav til flytning, rengøring og pakning til magasinering.

Foran os ligger et stort arbejde, inden alle museets genstande er kommet på plads og kulturarven er sikret. Med opførelsen af det nye magasin tager museet et vigtigt skridt mod fremtiden. Det nye magasin sikrer ikke blot bedre bevaring af samlingerne; det skaber også et godt fundament for forskning, formidling og de kommende generationers adgang til kulturarven.

# SØLVSKATTEN FRA IDESTRUP

Af Marie Brinch og Kasper Høhling Søsted

I Museum Lolland-Falsters antikvariske topografiske arkiv findes der i hundredvis af efterretninger i form af korrespondancer, beretninger, tegninger og fotos om fortidsminder og arkæologiske fund på Lolland og Falster igennem mere end 200 år.

Selvom arkivet repræsenterer en hjørnesten i den fælles hukkommelse om den arkæologiske kulturarv på de to øer, har den stadig stigende digitalisering gennem de seneste cirka 20 år betydet, at dets rolle som primær kilde til indhentning af viden er blevet mindre og mindre.

Men indimellem sker det, at der dukker nye oplysninger op, der gør det relevant og nødvendigt at hente arkivets gamle analoge arkivalier frem i lyset.

Et af de tilfælde vedrører en kort korrespondance fra 1881 mellem Lolland-Falsters stiftamtmand og Nationalmuseet om en snoet sølvhalsring og en del af en flettet sølvkæde fra vikingetiden, fundet af parcellist Hans Christian Rasmussen og hustru på en mark mellem Idestrup og Ulslev på Falster. Samme år blev fundet erklæret for danefæ og indlemmet i Nationalmuseets samling. Ægteparret fik udbetalt en godtgørelse på 18 kr.



Museets undersøgelse i oktober 2025 blev foretaget ved, at en gravemaskine systematisk afrømmer muldlaget i tynde lag. Efter hver afrømning afsøges fladen med metaldetektor. På fotoet er de to detektorførere i gang med at foretage afsøgning efter en afrømning. I baggrunden er gravemaskinføreren og museets arkæolog i gang med at planlægge den næste afrømning.

I ro i 144 år

Bortset fra korrespondancen og en kort beskrivelse i en artikel om danske skattefund i 1942 har fundet i 144 år ikke påkaldt sig nævneværdig opmærksomhed.

Det ændrede sig en dag i det tidlige efterår 2025, hvor to lokale detektorførere foretog en afsøgning af marken, hvor genstandene i sin tid blev fundet. I løbet af en time "bippede" de 19 sølvmønter frem af mulden, og i de efterfølgende dage dukkede flere mønter og genstande af sølv fra vikingetiden op. Til de to detektorførere, Betina Thom og Martin Bo Nielsen, der genopdagede skatten og deltog i museets undersøgelse, skal lyde en stor tak for indsatsen.

I løbet af en time "bippede" de 19 sølvmønter frem af mulden, og i de efterfølgende dage dukkede flere mønter og genstande af sølv fra vikingetiden op

Da detektorfundene var gjort tæt på det formodede fundsted fra 1881, var der ingen tvivl om, at der var tale om et skattefund.

På den baggrund foretog museet en undersøgelse i samarbejde med detektorførerne i oktober 2025, hvor formålet ikke kun var at finde så meget af skatten som muligt, men også at kaste lys over, hvorfor den i sin tid var blevet gravet ned.

**Et halvt kilo sølv**

Da undersøgelsen var afsluttet, bestod det samlede skattefund - inklusive fundet fra 1881 og fem mønter fundet med metaldetektor i 2016 - af 98 sølvmønter, heraf 13 hele og 85 afklippede, en snoet halsring af sølv, syv fragmenter fra mindst to kæder lavet af flettede sølvtråde, otte fragmenter af sølvsmykker og -rembeslag samt tre stykker brudsølv med en samlet vægt på cirka 500 gram. Dertil kommer seks små vægtlodder.

De fleste af mønterne og genstandene lå spredt i muldlaget inden for et område på cirka 18 gange 45 meter. Fundspredningen viser, at skatten på et tidspunkt er blevet pløjet op, hvorefter årtiers markarbejde har spredt genstandene ud i det omkringliggende muldlag.

Alle mønterne i skattefundet er arabiske dirhems (se faktaboks). De foreløbige analyser viser, at de er udmøntet i Samarkand og Tadsjikent i perioden fra cirka 909 e.Kr. til 950 e.Kr. under Samanide-dynastiet, der herskede over et stort landområde i det nuværende Iran, Afghanistan, Kasakhstan, Tadsjikistan, Turkmenistan og Usbekistan. Enkelte af de hele dirhems har en gennemboring i kanten eller er forsynet med en øsken, der viser, at de på et tidspunkt blev

båret som smykker eller amuletter. Slid på mange af mønterne er tegn på, at de har cirkuleret gennem utallige hænder, før de endte i jorden på Falster, formodentlig i anden halvdel af 900-tallet.



En af de i alt 98 hele og fragmenterede dirhems fra skattefundet. Mønten er forsynet med to gennemboringer, og der ses et tydeligt slid, som delvist har fjernet indskriptionen.

**En handelsmands formue**

Med sin kombination af hele og fragmenterede mønter, ringe, kæder og andre udsmykningsgenstande af sølv adskiller skattefundet fra Idestrup sig ikke fra størstedelen af de øvrige sølvskattefund fra vikingetiden i Danmark.

Sammensætningen tyder på, at skatten er et resultat af handelsaktiviteter, hvor sølvet indgik som et vægtbaseret betalingsmiddel. Tolkningen understøttes af de seks små vægtlodder, der blev lagt ned sammen med skatten. Lodderne er alle af den såkaldte bipolære type med en bronzekappe lagt ud over en jernkerne. Typen er meget almindelig blandt detektorfund fra vikingetiden, hvor disse blev anvendt til afvejning af sølv i forbindelse med handelstransaktioner.

Sammensætningen tyder på, at skatten er et resultat af handelsaktiviteter, hvor sølvet indgik som et vægtbaseret betalingsmiddel. Tolkningen understøttes af de seks små vægtlodder, der blev lagt ned sammen med skatten

Det forhold, at vægtlodderne er lagt ned sammen med mønterne og de øvrige sølvgenstande, indikerer, at den, som gravede skattefundet ned, havde en intention om at grave den op igen. Måske en lokal viking, som var hjemme på vinterophold før den næste rejse ud på det omfattende net af handelsruter, der løb på kryds og tværs fra Skandinavien til det kontinentale Europa og videre over i Centralasien. Hvorfor skatten ikke blev gravet op igen, kan vi ikke sige noget om.

## FAKTABOKS:

Den arabiske dirhem (navnet er afledt af den græske drachme) er af sølv og med en vægt på mellem 2,5 og 3 gram. Den er en af tre standardiserede mønttyper, der indgår i det møntvæsen, som blev etableret af det muslimske Umayyadekalifat i slutningen af det 7. århundrede. De to øvrige mønttyper omfatter en dinar af guld og en fals af kobber.

Dirhems er aldrig forsynet med afbildninger, men med inskriptioner langs møntens rand og i dens midterfelt. Indskriften, som optræder på både for- og bagside, omfatter oplysninger om udmøntningssted, prægningsår, møntherre samt korancitater.

Nogle steder i den arkæologiske litteratur kaldes de arabiske dirhems for kufiske mønter. Kufisk henviser til den skrift, der er blevet brugt i mønternes inskription.

Dirhemen var en populær mønt i vikingetidens Skandinavien. Det skyldtes dens høje sølvværdighed, der gjorde mønttypen til en attraktiv "valuta" i en økonomi, der ikke var monetær, men baseret på vægten af sølv. Derfor er mange af de dirhems, som er fundet i blandt andet Danmark, blevet klippet i halve eller endnu mindre stykker.

Mønttypen kom først og fremmest til Skandinavien via handel, primært via de store russiske floder. Den er mest udbredt i de danske skatte- og detektorfund fra begyndelsen til slutningen af 900-tallet.

# SØLVSKATTEN

# FARVEL, ANNA-ELISABETH

Af Ulla Schaltz og Henrik Schilling

Vi har taget afsked med Museum Lolland-Falsters sous-chef Anna-Elisabeth Jensen, eller Lisbeth, som hun hedder blandt venner og kolleger. Efter 33 år i kulturhistoriens tjeneste på Lolland-Falster gik hun på pension i maj 2025.

Anna-Elisabeth kom til Museet Falsters Minder i 1992, hvor hun blev ansat som museumsinspektør med ansvar for arkæologien. I 2008 overtog hun ledelsen af Guldborgsund Museum, som i 2009 fusionerede med Lolland-Falsters Stiftsmuseum til Museum Lolland-Falster. Den vellykkede sammenlægning har Anna-Elisabeth en væsentlig andel i. Hun blev souschef for Museum Lolland-Falster med fundraising og international koordinering som ansvarsområder. Anna-Elisabeths indsats har sikret museet mange millioner kroner fra fonde og puljer. For hver krone museet modtager i støtte fra stat og kommune, genererer museet fem kroner, hvilket for en stor dels vedkommende er Anna-Elisabeths fortjeneste. Ingen kender som hun vejen til fondene og stjerne ind i statslige puljer og EU-programmer.

Anna-Elisabeth står bag et utal af nationale og internationale samarbejder om kulturhistorie på tværs af Østersøen. Hun var engageret i Baltisk Museums Netværk, Museumsforbundet Nordmus og herregårdsprojektet South Baltic Manors. I det internationale arbejde har hendes opvækst i det sønderjyske grænseland og mestring af det tyske sprog været en stor fordel, og hun har knyttet mange bånd mellem Museum Lolland-Falster og museer i Tyskland, Polen og Baltikum.

Sammen med kolleger i Tyskland har Lisbeth forsket utrætteligt i relationerne mellem vendere og vikinger i Østersøområdet. Hendes store forskningsindsats kulminerede med bogen *Dania Slavica*. Den udspringer af det arkæologiske forsknings- og formidlingsprojekt: *Venner og fjender - De dansk-vendiske forbindelser i vikingetid og tidlig middelalder*, som udklang på Middelalderåret i 1999. Bogen er den eneste samlede oversigt over de vendiske spor i landskabet og i arkæologien på Lolland-Falster og i Sydsjælland. Den rummer refleksioner over Lolland og Falsters status som grænseområde mellem daner og vendere for 1000 år siden, hvor vendisk indflydelse var markant, og vendere bosatte

sig heroppe. Bogen indbragte Anna-Elisabeth Kulturministeriets Bomholt-pris i 2024.

Formidlingen står Anna-Elisabeths hjerte nær. I utallige foredrag og på guidede ture ud i landskabet har hun berettet om kulturhistorie og kulturmiljøer for mere end 10.000 tilhørere, som alle får noget at tænke over, når Lisbeth fortæller. Hun har i mange sammenhænge især formidlet Lolland-Falsters beliggenhed i grænselandet i Østersøen og den styrkeposition og de udfordringer, det har givet gennem historien.

Anna-Elisabeth er medforfatter til bindene om Lolland og Guldborgsund Kommune i det store topografiske værk *Trap Danmark*, og hun er fagansvarlig på *lex.dk* for vikingetid og nordisk middelalder.

Som forperson for Kulturmiljørådet i Storstrøms Amt gjorde hun på mange måder en forskel i samarbejdet med kommuner og organisationer. Hun gjorde kulturarven synlig som ressource i Lolland og Guldborgsund kommuner gennem samarbejdet med arkiverne, de små museer og foreninger på Lolland-Falster.

Tak for indsatsen, Lisbeth. Vi vil savne dig og dit humør. Vi siger dog ikke endegyldigt farvel. Hun fortsætter som emerita og repræsenterer en række museer i Naturstyrelsens styregruppe for forundersøgelsen af Nationalpark Smålandshavet.

Anna-Elisabeth modtog Julius Bomholtprisen i byrådssalen i Guldborgsund Kommune den 17. januar 2024



# HAVNEN - FRA KAJ TIL KVARTER

Af Henrik Schilling

Havnen i Nykøbing Falster står over for de største forandringer i mere end 200 år. I løbet af få år vil havnen gennemgå en transformation fra en lukket erhvervshavn til en grøn bydel, der bindes tæt sammen med bymidten. Når udviklingen er tilendebragt, vil der være nye boligområder, masser af grønt, adgang til vandet og en cykel- og gangbro over Guldborg Sund.

Derfor gik Museum Lolland-Falster og Guldborgsund Kommune sammen om at fortælle Nykøbing Falster havns historie fra vikingetiden og frem til i dag i en billedrig bog skrevet af historiker og museumsinspektør Cecilie Bønellycke. I bogen fortæller hun om en dynamisk havn under evig forvandling.

Havnen er grundlaget for Nykøbings eksistens og byens vigtige position i middelalderen og renæssancen som kongelig residensstad. Nykøbing var byen, hvor den danske kongemagt mødtes til diplomatiske forhandlinger med de tyske hansestæder.

## Fra anløbsplads til industrihavn

Det var også havnen, som gjorde det muligt at udvikle Nykøbing til en driftig industriby med store produktionsvirksomheder på havnefronten og udskibning af korn og andre produkter fra havnens pakhuse.

Havnen i Nykøbing opstod som en anløbsplads i vikingetiden, og gennem århundrederne udviklede den sig til den havn, vi kender i dag. Den rigt illustrerede bog tager sin egentlige begyndelse med havnekommissionen i år 1800. Den satte gang i udviklingen, og havnen blev uddybet og udvidet med brolægninger og bassiner, så den kunne vokse sig til en stor industri- og erhvervshavn i anden halvdel af 1800-tallet.

Gennem en række bevaringsværdige bygninger gør bogen havnens historie levende. Det er en kalejdoskopisk fortælling om en havn i konstant udvikling. Læserne tages med rundt langs molerne for at se på skibe af stål og træ. De kigger ind i markedshallerne og Nykøbings kødby. De besøger mælkekondenseringsfabrikken og kommer forbi

Det var også havnen, som gjorde det muligt at udvikle Nykøbing til en driftig industriby med store produktionsvirksomheder på havnefronten

den gamle vejerbod og Toldkammeret, Det Gule Pakhus, kornsiloerne og trælasthandlerne. Læseren møder også de mennesker, som drev havnens udvikling - lige fra havnefogeder og arkitekter over driftige fabrikanter og købmænd til de søfolk og havnearbejdere, der havde havnen som daglig arbejdsplads.

Bogen byder også på en tur over Christian den Niendes Bro, som i næsten 100 år forbandt Nykøbing med Sundby, og den fortæller om dramatiske begivenheder, herunder Pinsebranden i 1930.

Bogen er på 106 sider. Den koster 75 kroner og kan købes i Den Gamle Købmandshandel, Færgestræde 1A, 4800 Nykøbing F. og i Museum Lolland-Falsters netbutik Bøger Archives - Shop Museum Lolland-Falster samt i Havnebyens kontor i Rømsgade 4.



Havnen. Fra kaj til kvarter blev præsenteret ved en reception i Det Gule Pakhus på havnen, hvor borgmester Simon Hansen og forfatteren talte.

# LANGE GRØFTER I LANDSKABET

## Af Bjørnar Måge

De senere år har undersøgelse af tracéer udgjort en stor del af Museum Lolland-Falsters arbejde med kapitel 8 arkæologien. Her kan nævnes projekter som Grøn Gas, Energinets kabelprojekt fra Rødbyhavn til Nakskov og en lang række projekter for Nexel/Andel i forbindelse med, at luftledninger lægges i kabler i jorden.

Tracébredden, der er blevet undersøgt ved de mange projekter, varierede fra 20 meter ved Grøn Gas-projektet til kun fire meter ved nedlægningerne af kabler for Nexel. Uanset bredde og længde på de undersøgte tracéer har de det til fælles, at de har givet os en unik mulighed for at få et bedre billede af bebyggelsesudviklingen i de landlige dele af Lolland og Falster. Det er områder, hvor der ellers ikke forekommer megen anlægsaktivitet og derfor heller ikke mange arkæologiske forundersøgelser eller undersøgelser.

Uanset bredde og længde på de undersøgte tracéer har de det til fælles, at de har givet os en unik mulighed for at få et bedre billede af bebyggelsesudviklingen i de landlige dele af Lolland og Falster

På enkelte af strækningerne har der også tidligere været gravet kabler ned. Ved forundersøgelserne forud for disse tracéer fremkom der en lang række arkæologiske lokaliteter. De arkæologiske udsagnsværdier er dog begrænset af, at aktiviteterne som oftest ikke er blevet eksakt dateret. Enkelte aktiviteter er dateret ud fra oldsagerne, især keramik, bredt til oldtidens eller til en af oldtidens perioder, men dateringsrammen er oftest så vid, at den ikke giver os en nærmere forståelse af den reelle bebyggelsesudvikling på Lolland-Falster i oldtiden.

Museet indførte derfor for fire år siden en ny strategi for kommende tracéundersøgelser - en strategi, hvor vi ved en udstrakt brug af naturvidenskabelige dateringsmetoder sikrer, at de arkæologiske udsagnsværdier af de fundne lokaliteter bliver større. Både ved at få dem dateret og ved hjælp af analyser af makrofossiler og faunalevn kan vi fortælle mere om, hvilke aktiviteter der havde fundet sted på lokaliteten.

## Tracéet Karleby-Radsted

Mellem Karleby og Radsted på Lolland skulle der i 2025 undersøges et 8.450 meter langt og fire meter bredt tracé. Efter aftale med byherre skulle hele det fire meter brede tracé afrømmes ved forundersøgelsen.

Store dele af tracéet løb parallelt med tidligere elkabeltracéer, der var arkæologisk forundersøgt i 1999 og i 2009. Ved de dele af forundersøgelserne, der løb parallelt med det, vi skulle undersøge, var der ved de tidligere forundersøgelser fremkommet en lang række arkæologiske lokaliteter, hvoraf langt de fleste alene var blevet dateret bredt til oldtiden. Projektet gav os således mulighed for at genundersøge tidligere registrerede arkæologiske lokaliteter og få disse dateret og kronologisk indplaceret, så de kunne bidrage bedre til vores forståelse af bebyggelsesudviklingen i området ud fra museets nye principper om naturvidenskabelige dateringer.

Ved forundersøgelsen fremkom en lang række bebyggelsesspor fra oldtiden, og samlet blev 2.217 meter af strækningen indstillet til arkæologisk undersøgelse. Undersøgelserne var fordelt på 31 felter, indstillet under syv forskellige arkæologiske undersøgelser. Materialet, der fremkom, dækkede over bebyggelse, aktivitetsgruber, koge-gruber, kulturlag og udsnitsslag i moseområder.

Foreløbig datering ud fra de genstande, der fremkom, indikerer, at lokaliteterne tidsmæssigt spænder over alle oldtidens perioder samt middelalderen. Ved langt de fleste aktivitetsområder ville de fundne genstande dog alene kunne dateres bredt til oldtiden. Den nye strategi med at indstille alle relevante aktivitetsområder til undersøgelse og naturvidenskabelig analyse giver os dog helt andre muligheder for både at indplacere

Museet indførte derfor for fire år siden en ny strategi for kommende tracéundersøgelser - en strategi, hvor vi ved en udstrakt brug af naturvidenskabelige dateringsmetoder sikrer, at de arkæologiske udsagnsværdier af de fundne lokaliteter bliver større

aktiviteterne kronologisk og at få et bedre bud på, hvad de enkelte aktiviteter dækker over.

Samlet udtages for de 31 felter mellem 165 og 175 prøver til datering. Dateringerne vil, ud over at give en datering af de nu fremkomne lokaliteter, også bidrage til at datere de 18 lokaliteter, der tidligere er fremkommet ved forundersøgelser parallelt med det nu undersøgte kabeltracé - lokaliteter, der tidligere alene har været dateret til oldtiden. Samlet set vil kabeltracéet mellem Karleby og Radsted give os væsentlig ny viden om bebyggelsesudviklingen i denne del af det østlige Lolland.

## Tracéet Abed-stikledning

Et andet tracé, der blev undersøgt i 2025, var Abed-stikledningen. I forbindelse med anlæggelsen af stikledningen mellem det kommende biogasanlæg i Abed og gastransmissionscentralen ved Avnede Strand blev der undersøgt et tracé, hvor 7,5 kilometer af de samlede 10 kilometer skulle graves som åbne grøfter og derfor forundersøges.

Tracéet havde en samlet bredde på fire meter. Forundersøgelsen blev udført ved hjælp af en gennemgående to meter bred søgegrøft, der blev udvidet til fire meter, hvor der fremkom væsentlige fortidsminder. Ved denne forundersøgelse blev der, modsat den ved Karleby-Radsted, ikke indstillet ret mange felter til egentlig arkæologisk undersøgelse. Kun syv felter, fordelt på to arkæologiske undersøgelser sydvest og sydøst for Lille Avnede, blev indstillet. Det betød dog ikke, at der mellem Abed og Avnede Strand ikke blev afdækket mange arkæologiske lokaliteter, men snarere at disse var for små til at kunne indstilles til en egentlig arkæologisk undersøgelse. For at vi også kunne få mest mulig ny arkæologisk viden ud af disse mindre lokaliteter blev otte af dem indstillet til naturvidenskabelige undersøgelser og datering.

Disse undersøgelser indplacerer lokaliteterne kronologisk og giver os samtidig en bedre forståelse af, hvilke aktiviteter der har fundet sted på de forskellige afdækkede lokaliteter.

Museets nye strategi for tracéundersøgelser giver mulighed for gennem egentlige arkæologiske og naturvidenskabelige undersøgelser af mindre lokaliteter at trække væsentlig ny arkæologisk viden ud af tracéundersøgelserne. Viden, der gør vores mulighed for at afdække bebyggelsesudviklingen bedre, end hvis vi ikke fik dateret og analyseret de mange arkæologiske lokaliteter, der dukker op, når vi graver tracéer på Lolland og Falster. Selv om arkæologerne ved disse smalle tracéer alene berører mindre dele af de forskellige lokaliteters samlede udstrækning, får vi både en datering og også en indikation på, hvilke aktiviteter der har fundet sted på den givne lokalitet.

Disse undersøgelser indplacerer lokaliteterne kronologisk og giver os samtidig en bedre forståelse af, hvilke aktiviteter der har fundet sted på de forskellige afdækkede lokaliteter

Tracegravninger som her ved Karleby vil give ny viden om bebyggelses-  
udviklingen på Lolland-Falster.



# STIFTSMUSEETS CLAVICHORD

Af Amel Rahba Vestgaard

I begyndelsen af året modtog museet en henvendelse fra Frederiksborg, Danmarks Nationalhistoriske Museum, omhandlende en genstand i Stiftsmuseets samling. Det drejede sig om et musikinstrument, et såkaldt clavichord, som blev doneret til Stiftsmuseet i 1879. Det blev doneret af Kæmner Waarsø, og mere ved vi ikke om, hvorfor instrumentet blev en del af museets samling. På Frederiksborg findes et lignende clavichord, som er bygget af den danske instrumentbygger Magnus Christensen i 1759, og Frederiksborg ønskede at undersøge, om vores clavichord også er bygget af Magnus Christensen.

Ifølge Stiftsmuseets registrering skulle der i bunden af clavichordet være påskrevet, at instrumentet er bygget af "Magnus Christensen, kgl. Hofinstrumentmester i Hafniæ" i 1759

Ifølge Stiftsmuseets registrering skulle der i bunden af clavichordet være påskrevet, at instrumentet er bygget af "Magnus Christensen, kgl. Hofinstrumentmester i Hafniæ" i 1759. Hvis det var sandt, var museet i besiddelse af et enestående instrument, men ved nærmere inspektion forud for studiebesøget kunne vi ikke lokalisere påskriften. Vi var derfor spændte på, om Frederiksborgmuseets medbragte specialister kunne bidrage med ny viden til den eksisterende registrering og identificere clavichordet som et fra Magnus Christensens værksted.

Et studiebesøg blev sat i stand, og i september mødte redaktør på Frederiksborg, Tore Leifer, op på Stiftsmuseet sammen med den danske organist og clavichordspecialist Mads Damlund, Tysklands førende clavichordbygger Martin Kather samt en fotojournalist fra TV2 Øst.

Det blev hurtigt konstateret, at clavichordet ikke er bygget af Magnus Christensen, da mange detaljer er væsentligt forskellige fra Christensens måde at bygge clavichorder på

Det blev hurtigt konstateret, at clavichordet ikke er bygget af Magnus Christensen, da mange detaljer er væsentligt forskellige fra Christensens måde at bygge clavichorder på. Specialisterne fandt heller ingen signatur, hverken på ydersiden eller indersiden af instrumentet, og begge specialister vurderede desuden instrumentet til at være af yngre dato end 1759.

Så selvom Stiftsmuseet ikke kan bryste sig af at have et af de ældste clavichorder i landet bygget af Magnus Christensen, må instrumentet stadig siges at være en vigtig del af museets samling, da den vidner om en tid, hvor clavichorder var en del af interiøret på de lollandske herregårde.

Tysklands førende Clavichordspecialist, Martin Kather, studerer Stiftsmuseets Clavichord, mens en fotojournalist fra TV2 Øst filmer.



# CLAVICHORD

# PRAKTIKANTERNES FORTÆLLING

Af Janne Svan Nielson, Maja Holst og Kasper Høhling Søsted

For mange studerende er der langt fra universitetet til den verden, som de efter studiets afslutning skal agere i, og derfor er praktik en kærkommen lejlighed til at snuse til virkeligheden uden for uddannelsesinstitutionerne. Museum Lolland-Falster åbner gerne sine døre for praktikanter, så de studerende kan få et indblik i arbejdet og dagligdagen på et museum.

Museet har igennem de seneste år været vært for flere praktikforløb, hvor museet i samarbejde med den enkelte praktikant har udviklet et forløb med fokus på at inddrage praktikanten i opgaveløsning, der på én og samme tid giver den enkelte indsigt og viden om de mange facetterede arbejdsopgaver, som et museum udfører og skaber værdi for museet.

Museum Lolland-Falster åbner gerne sine døre for praktikanter, så de studerende kan få et indblik i arbejdet og dagligdagen på et museum

Indsatsen bunder i de aftagerpaneler, bestående af repræsentanter fra relevante dele af erhvervslivet, organisationer og uddannelsesinstitutioner, som er indskrevet i universitetsloven. Aftagerpanelerne har til formål at give input til udviklingen og kvalitetssikringen af universiteternes uddannelser med særligt fokus på den arbejdsmæssige virksomhed, som kandidaterne møder efter endt uddannelse. Et vigtigt element er praktikforløb, hvor kandidaten i en periode tilknyttes en virksomhed eller organisation og dermed opnår indsigt og kompetencer i "real time"-opgaveløsning.

## At møde museets virkelighed

Muligheden for praktik har Maja Holst og Janne Svan Nielson benyttet sig af. Maja er nyuddannet kandidat i religions-

historie samt født og opvokset på Falster.

"Jeg havde, og har stadig, interesse i videre forskning og formidling inden for mine interesseområder. Jeg havde hørt, at museernes arbejdsgang muliggjorde begge dele, så jeg forhørte mig om muligheden for en praktikplads. Samtidig fandt jeg et valgfag, der gjorde det muligt, at jeg kunne være på museet i tre måneder uafbrudt i 2024, kombineret med online undervisning", fortæller Maja Holst.

Janne kommer fra Lolland og er uddannet folkeskolelærer i fagene engelsk og historie. Hun læser en kandidat i historie på RUC og var i gang med tredje semester, mens praktikken stod på i 2025.

Majas forventninger handlede mest om, hvordan museet fungerede bag scenerne

"På tredje semester var det muligt at vælge et projektorienteret praktikforløb, hvilket jeg valgte, da det var en tilgængelig mulighed for at afprøve fagområdet i praksis".

Majas forventninger handlede mest om, hvordan museet fungerede bag scenerne.

"Jeg kendte Museum Lolland-Falster fra før praktikken, da jeg har været ansat siden 2020. Jeg har været en del af frontpersonalet på museet og til tider også formidlingen, men jeg ville rigtig gerne opnå en forståelse for, hvordan hele museet virkede, lige fra indsamling til udstilling, og indhente noget praktisk erfaring".

Janne fortæller, at hun ingen tidligere erfaring har med museumsverdenen.

"Jeg holder af at være på museer, og nu med min uddannelse, hvor jeg via et projektorienteret praktikforløb kunne få praksiserfaring inden for museumsverdenen, valgte jeg det nærmest som en selvfølge", lyder det fra Janne.



Maja Holst i dragt, yderst til venstre.

## En god og lærerig oplevelse

Virkeligheden oversteg Majas forventninger. Hun mødte søde kolleger, der altid var villige til at hjælpe og forklare deres opgaver, og hvad de arbejdede med, og hvordan de bidrog til at få museet til at køre rundt.

”Jeg var så heldig, at jeg fik lov til at hjælpe på mange forskellige områder og se flere forskellige sider af museumsbranchen. Jeg hjalp til med samlingen og fik lov til at se, hvordan processerne bag kassation af museumsgenstande fungerede i samspil med Slots- og Kulturstyrelsens retningslinjer. Jeg fik lov til at forske og lave mit eget projekt omkring Skelby på Sydfalster, hvor en af inspektørerne guidede og redigerede, så det også blev et sagligt og professionelt projekt. Og jeg hjalp Louise Sebro med udstillingsforberedelse på Reventlowmuseet og med at finde citater til “Fri og Ufri””, fortæller Maja.

Janne ønskede sig fra start af en praktik, hvor hun fik erfaring med arkivarbejde, og hun oplevede overraskelser.

” Jeg prøvede arkivarbejde på en måde, jeg ikke havde forventet. Før jeg kontaktede museet, antog jeg, at hvis jeg skulle have med arkivarbejde at gøre, ville det foregå udelukkende i et arkiv. Arbejdet lå dog i at forske i arkivmateriale, hvilket jeg faktisk synes var en super praksiserfaring at opnå. Det har været en god øjenåbner at erfare, at researcharbejde kan tage enormt lang tid, og at det ikke altid er lige til at finde den relevante eller manglende information. Det er et område, jeg dog befandt mig godt i” siger Janne.

Hun fortæller videre, at hun lavede et undervisningsforløb til projektet Folket ved Fjorden for fjerde klasse, og det har været godt helt konkret at sammenkoble hendes to uddannelser som lærer og historiker.

”Jeg har erfaring med at lave undervisningsforløb, men jeg har aldrig lavet det decideret med henblik på museologisk brug. Jeg fik at vide, at mit arbejde var enormt brugbart, hvilket jo er super!” siger Janne.

## Både Maja Holst og Janne Svan Nielson er ikke i tvivl om, at det gjorde en forskel for dem at være praktikanter på Museum Lolland-Falster

### Stort udbytte

Både Janne og Maja har fået et stort udbytte af at være praktikanter på Museum Lolland-Falster.

Janne fik en praksiserfaring, hvilket hun er rigtig glad for. Samtidig med praktikken skulle hun aflevere et projekt på uddannelsen.

Hun valgte at lave en opgave, hvor hun gennemførte en komparativ analyse af Museum Obscurum og Lola-udstillingen på Stiftsmuseet. Det var en opgave, hun ikke kunne have lavet på samme måde uden en praktik. Den gav hende indsigt i, hvordan viden formidles på to meget forskellige måder, og opgaven gav hende nogle metoder til videre brug.

Maja lærte af sin praktik, at hun ville fortsætte med at få erfaring og arbejde inden for museumsverdenen, og det endte med en tidsbegrænset stilling på Museum Lolland-Falster, der cementerede dette.

## Deres indsats betød noget, og de bidrog til at løfte museets arbejde. Samtidig var det en glæde at give dem erfaringer fra museumsverdenen, som de kan bruge i deres videre færd

### Studerende bør prioritere praktik

Både Maja Holst og Janne Svan Nielson er ikke i tvivl om, at det gjorde en forskel for dem at være praktikanter på Museum Lolland-Falster, men praktik er ikke det, der ligger højest på prioriteringslisten hos danske studerende.

På Janne Svan Nielssons årgang var det kun hende og én anden, der valgte at komme i praktik. Det synes hun er ærgerligt, og både Maja og Janne opfordrer flere studerende til at søge ud i praktik. De opfordrer til at søge bredt og ikke kun praktikpladser, man tænker passer ind i den karriere eller det nicheområde, man vil være i efter praktikken.

Vær åben for nye erfaringer, opfordrer de. Man lærer altid noget, man kan trække på, når man er færdiguddannet. Man får flere kompetencer af en praktik, som kan hjælpe senere, og man kan skrive sin praksiserfaring på CV’et. Begge har haft en god oplevelse på Museum Lolland-Falster. Det er et rart og godt sted, hvor søde og hjælpsomme mennesker arbejder i en god stemning og atmosfære på museet trods travlheden.

Det har også været godt for Museum Lolland-Falster at have Maja og Janne i praktik. Deres indsats betød noget, og de bidrog til at løfte museets arbejde. Samtidig var det en glæde at give dem erfaringer fra museumsverdenen, som de kan bruge i deres videre færd, og museet ser frem til at tage imod nye praktikanter.

# FOLKET VED FJORDEN

## Af Alexandra Damgaard Ulvsbo, Kasper Høhling Søsted, Rasmus Thorup Kildegaard og Leif Plith Lauritsen

På en skøn septemberdag med blå himmel og spredte skyer mødtes knap 30 mennesker til en dag både på og ved Nakskov Fjord. Dagen skulle markere den officielle start på et stort projekt, ’Folket ved Fjorden’, som er støttet af Nordea-fonden. Efter en hurtig kop kaffe og en croissant stævnede vi ud i Postbåden mod Slotø, Enehøje og Albuen. Vejret kunne på denne sidste dag i september ikke have været bedre: vindstille, solskin og et højt humør gennem hele dagen.

Målet for dagen var primært at skabe forslag til en række aktiviteter, formidlinger, museumsmakkere, oplevelser og nye netværk omkring naturen og historierne ved Nakskov Fjord samt at forsøge at (gen)skabe forbindelser mellem moderne mennesker og den natur og det landskab, der er i evig forandring.

Mens man sad der på Postbåden efter en god dag og lyttede til snakken, der gik lystigt, var det umuligt ikke at reflektere over det lange forløb, som gik forud for denne dag. Hvordan var det egentlig, at det hele startede? Der havde igennem flere år været tilløb til at udvikle og fremtidssikre Nakskov med blandt andet initiativet ”Nu tæller kun handling”, og der blev lagt et kæmpe arbejde fra flere frivillige foreninger og borgere i og omkring Nakskov.

Det udmøntede sig blandt andet i projektet Nakskov 2030, som blev lanceret i april 2020. Det er et partnerskab mellem Realdania, A.P. Møller Fonden og Lolland Kommune om at udvikle Nakskov. Et ambitiøst udviklingsprojekt til 150 millioner kroner, der skal sende den gamle købstad og levende industri godt ind i fremtiden. Et af projekterne under Nakskov 2030 var et fokus på havnen med renoveringen af Havnebygningen på Honnørkaj og området omkring. Og det er her, at museet kommer ind i billedet. Nakskov 2030 havde en vision om, at Havnebygningen skulle omdannes til et levende mødested for byens borgere og besøgende med et besøgscenter, en udstilling om byen og fjordens fantastiske historie samt en café og en restaurant. Havnebygningen var tænkt som et mødested, hvor foreninger og frivillige kræfter kunne holde møder eller samles i uformelle rammer.

## Nakskov 2030 havde en vision om, at Havnebygningen skulle omdannes til et levende mødested for byens borgere og besøgende med et besøgscenter, en udstilling om byen og fjordens fantastiske historie samt en café og en restaurant

Lolland Kommune henvendte sig til Museum Lolland-Falster i 2020 med et ønske om, at museet efter renoveringen skulle leje den ene ende af Havnebygningen og være med til at skabe dette mødested med besøgscenter og udstilling.

Det var museet meget interesseret i, og så begyndte et langt forløb, hvor de første skitser blev tegnet, borgermøder afholdt, fortællinger fundet og et prospekt tog form. Der skulle jo fundraises til dele af projektet, og der var sat nogle penge af til det fra Nakskov 2030, men det var kun en start.

### Ansøgning - hvem, hvornår og med hvilket indhold?

For dem som ikke har prøvet at søge penge fra fonde, kan det - især ved store projekter - være en lang og tidskrævende ansøgningsproces. Udover at have en idé om, hvad man gerne vil have støtte til, skal der udarbejdes en projektbeskrivelse og et budget. Der skal være styr på medfinansiering, og det samme gælder en plan for den fortsatte drift, hvis projektet bliver ført ud i livet. Desuden skal man gerne have samarbejdspartnere og interessenter i selve projektet. Og hvem skal man så ansøge om støtte hos? Hvor passer ens projekt bedst ind? Hvor er chancen størst for, at man kan få et tilsagn om støtte? Der ligger mange overvejelser, inden man for alvor kan begynde på ansøgningen, hvor især en løbende dialog med den valgte fond er vigtig

Museet tog fat på denne proces i 2020, og først i begyndelsen af 2024 var vi ved at være klar. I den mellemliggende periode

Den officielle start på projektet "Folket ved Fjorden". På vej ned mod Postbåden og flere spændende oplevelser ved Nakskov Fjord.



# FJORDEN

havde corona også haft sit indtog, og det med fysisk at samles i arbejdsgrupper var ikke helt let. Onlinemøder kan meget, men de fremmer ikke just en kreativ proces.

Beslutningen om at søge Nordea-fondens fokusområde "Ud i det fri" blev taget, og nu skulle dialogen med fonden så i gang. Alle fonde har deres egne kriterier og ønsker til de projekter, som de støtter. Dette gælder også for Nordea-fonden, og inden museet indledte dialogen, valgte vi at få en ekstern konsulent til at kigge på prospektet og komme med kommentarer og input. Og det viste sig at være en god idé.

## Alt vendes på hovedet

At få en udefrakommendes blik på selve projektet gav os en mulighed for at stramme fortællingen op og vende tilbage til basis. Ikke at vi havde mistet grundlaget for hele projektet, men forudsætningen havde simpelthen ændret sig i løbet af den tid, der var gået. Vi havde på ingen måde glemt det oprindelige opdrag om formidling af byen Nakskov og Nakskov Fjords historie, men vores udgangspunkt i de forskellige fortællinger var simpelthen ikke skarpt nok. Så med fornyet fokus på det grundlæggende gennemgik vi prospektet og projektbeskrivelsen igen og fik præciseret udgangspunktet til den geografiske Nakskov Fjord. Fortællingerne blev gennemgået igen, og naturen fandt sin plads sammen med de kulturhistoriske fortællinger og det levede liv ved fjorden. Og det var dette udgangspunkt, som dialogen med Nordea-fonden tog sit afsæt i.

Heldigvis har vi fantastiske samarbejdspartnere, og vi glæder os til at udvikle samarbejdet og formidle flere årtusinders natur- og kulturhistorie, hvilket vi som museumsfolk kan lære meget af

## Aktivetsprogram kommer ind

Nordea-fondens "Ud i det fri" handler om at motivere til et mere aktivt friluftsliv i naturen, hvor der skabes nye muligheder for naturoplevelser for alle. Projekterne skal fremme mental sundhed og gennem formidling øge forståelsen for natur- og landskabshistorie.

Nordea-fonden så så meget potentiale i vores projekt, at de opfordrede os til at skabe et treårigt aktivitetsprogram også og derved øge ansøgningsbeløbet. Aktivitetsprogrammet kom derved til at bestå af fire pakker med fire forskellige fokusområder.

Aktivetspakke 1, som omhandler et museumsmakkerskabsprogram med frivilligcentrene i Guldborgsund og Lolland kommuner, er et flerårigt fælles udviklingsprojekt

forankret hos Museum Lolland-Falster. Det skal styrke netværk omkring socialt udsatte, så de får mere mod på og lyst til at gå på museum og deltage i lokale aktiviteter og frivillige netværk; en slags miniuddannelse af de frivillige til at agere guider og turledere ved aktiviteter i og omkring fjorden.

Aktivetspakke 2 omfatter forskellige aktiviteter over en treårig periode knyttet til allerede planlagte offentlige arrangementer omkring fjorden såsom Nakskov Fjordfestival, Nakskov Kulturdag, Naturens Dag med flere. Desuden indgår mindre aktiviteter for udsatte grupper samt ture i landskabet, der udføres i samarbejde med forskellige partnere og interessenter, heriblandt Lolland Ungdomsskole.

Aktivetspakke 3 skal skabe en stærk bevidsthed om Nakskov Fjord og områdets natur- og kulturhistoriske betydning. Det gør vi ved at fokusere på tre geografiske lokaliteter kaldet infosteder rundt om fjorden, som er: Langø, Albuen og Tårs. Alle tre steder skabes formidling med udgangspunkt i samarbejde med lokale grupper og interesser, herunder Partnerskabet i Langø, Lodshusets Venner med flere.

Aktivetspakke 4 indebærer undervisning, hvor vi udvikler nye undervisningsforløb i samarbejde med blandt andet Nakskov Skibs- og Søfartsmuseum og Historiens Hus i Nakskov.

Med aktivitetsprogrammet på plads bevilgede Nordea-Fonden 10.357.416 kroner til hele projektet, og Folket ved Fjorden er nu en realitet, som vi arbejder med at gøre virkelig for flest mulige.

## Hvad lærer vi nu?

Som museum er vi vant til at søge fonde og puljer til diverse projekter og arrangementer. Vi har stor erfaring i at arbejde med både udsatte og sårbare grupper samt frivillige grupper og foreninger. At arbejde med projektudvikling i volatile sammenhænge er ikke nyt for os, men vores erfaring fortæller os også, at alt kan ske i projekter, der involverer flere forskellige mennesker og grupper.

Heldigvis har vi fantastiske samarbejdspartnere, og vi glæder os til at udvikle samarbejdet og formidle flere årtusinders natur- og kulturhistorie, hvilket vi som museumsfolk kan lære meget af.

Museumsmakkerskabsprogrammet kræver tålmodighed. Vores opgave er, at de frivillige efter egne ressourcer og interesser kan deltage og løfte det ansvar, de hver især føler for. Gennem museumsmakkerskabet skal de altså også få en oplevelse af, hvor i aktivitetsprogrammet de føler sig mest trygge ved at deltage. Vi vægter følgeskab og fællesskab, og alle samarbejder er en proces, og det skal ske i det rigtige tempo. Og det kan nogle gange være udfordrende at finde samme tempo.



Der arbejdes hårdt på at udvikle forslag til aktiviteter og oplevelser siddende ved Lodshuset på Albuen.

# FORNYELSES PRIS TIL RØDDER

Af Rasmus Thorup Kildegaard

I 2024 modtog outreach-projektet 'Rødder' Museumsformidlere i Danmarks formidlingspris for en modig og nyskabende museumsformidling. I marts 2025 skete det igen i Øksnehallen: Rødder fik endnu en pris – denne gang Historiske Dages Fornylsespris.

Rødder har gennem de sidste tre år udviklet og eksperimenteret med nye måder at formidle kulturarv på sammen med Ungerådgivningscentret Head Space, Nykøbing Katedral-skole, Guldborgsund Kommunes Folkesundhedsafdeling, Nykøbing Boligselskab, den boligsociale helhedsplan Mit Liv – Mit sted – Min fremtid, Mødrehjælpen, Professionshøjskolen Absalon og Storstrøm Fængsel.

Særligt det sidste har påkaldt sig stor opmærksomhed, hvor museets inspektører har lavet pop-up-udstillinger, kulturhistoriske workshops og stenaldermadlavning sammen med indsatte, der afsøner domme på minimum otte år.

Projektet har ikke kun påkaldt sig national opmærksomhed; også forskere fra Oxford og Edinburgh samt museumsinspektører fra Norges Nationale Justitsmuseum og Tokyo National Museum har henvendt sig

Projektet har ikke kun påkaldt sig national opmærksomhed; også forskere fra Oxford og Edinburgh samt museumsinspektører fra Norges Nationale Justitsmuseum og Tokyo National Museum har henvendt sig for at lære om museets formidlingserfaringer.

Vi er godt klar over, at museet har lagt et lille guldæg, men opmærksomheden kommer alligevel bag på de to skabere af projektet, museumsinspektørerne Marie Brinch og Rasmus Thorup Kildegaard.

En god dag i marts

Tilbage til en martsdag i Øksnehallen 2025: Historiske Dage løber af stablen for flere tusinde gæster med indlæg, stande og et mylder af historisk formidling. Og på den store DR-scene blev vinderen af Historiske Dages Fornylsespris udråbt: Museum Lolland-Falster og projektet Rødder.

Det havde de to inspektører bag Rødder ikke forventet. Det var jo nogle ret skarpe nomineringer, som museet var oppe imod. Foruden Rødder var også DR-serien Bibelen Leth fortalt, Vejlemuseernes De første konger og Nationalmuseets Dans med danmarkshistorien blandt kandidaterne.

Det har været et vildt projekt, som har lært museumsfolkene utroligt meget og givet dem nogle værdifulde nye partnerskaber, der kommer til at række langt ind i fremtiden - både i forhold til museets kommende aktivitetsprogram i Nakskov og sidenhen det nye museum i Nykøbing Falster.

Og nå ja – for resten. Det er anden gang, at Museum Lolland-Falster vinder Historiske Dages Fornylsespris. Første gang var i 2018 for Museum Obscurum.

Rødder er finansieret af Slots- og Kulturstyrelsens pulje til styrkelse af museers relevans for nye brugergrupper.

Det er anden gang, at Museum Lolland-Falster vinder Historiske Dages Fornylsespris. Første gang var i 2018 for Museum Obscurum



Det var en stolt direktør, Ulla Schaltz, der fulgte de to museumsinspektører Marie Brinch og Rasmus Thorup Kildegaard til scenen for at modtage pris og applaus.

# FRA FINLAND TIL LOLLAND-FALSTER

## Af Satu Koivisto

Jeg besøgte første gang Museum Lolland-Falster og Femernbæltprojektets udgravninger under et møde i et stenaldermosenetværk på Lolland i 2015, og hvem skulle have troet, at jeg en dag ville ende med at arbejde med materiale fra udgravningerne på Museum Lolland-Falster? Jeg husker stadig, hvordan jeg blev slået af udgravningernes enorme omfang og de fantastiske organiske bevaringsforhold. Tilbage på universitetet i Helsinki fortalte jeg mine kolleger, at jeg aldrig havde set noget lignende og at det ville være en absolut drøm en dag at få mulighed for at arbejde med sådanne skatte.

Jeg husker stadig, hvordan jeg blev slået af udgravningernes enorme omfang og de fantastiske organiske bevaringsforhold

Årene gik, og jeg fortsatte ad min forskningsvej inden for vådbundsarkæologi i Finland. Omkring 2019 begyndte tingene dog at tage en interessant drejning, da vi begyndte at drøfte mulige samarbejdsmuligheder med Daniel Groß og nogle andre kolleger. Netværk og forskningsinitiativer som "Fade" og "3L" var ved at tage form; idéerne boblede frem. Nogle år senere, da Daniel Groß blev forskningskoordinator på Museum Lolland-Falster, kontaktede han mig med en idé til et treårigt forskningsprojekt med fokus på organisk fiskerirelateret materiale fra Femern-udgravningerne. Han spurgte, om jeg ville være med i projektet og deltage i fondsansøgningen til Augustinus Fonden. Mit svar var naturligvis ja - et stort ja. Sammen med Daniel Groß og samarbejdspartnerne Harry Robson, Bente Phillipsen og Ulrich Schmöcke formede og finpudsede vi ansøgningen, indtil den skinnede, og heldigvis blev den imødekommet.

## Måtte til Danmark

Jeg har kendt Daniel Groß i næsten 15 år. Vores forskningsinteresser har altid ligget tæt på hinanden: nordeuropæisk arkæologi, stenalderpladser og vådbundsarkæologi. Derud-

over er han bare et oprigtigt rart menneske og en fremragende kollega. Vores forbindelse går tilbage til de tidlige 2010'ere, hvor vi begge var en del af Stone Age Bogs-netværket, som består af nordeuropæiske forskere, der specialiserer sig i vådbundsarkæologi og studiet af organisk materiale. Vi mødtes første gang til en workshop i Slesvig i 2012, og siden da har vores veje jævnlige krydset hinanden gennem publikationer, konferencer og fælles forskningsinitiativer på tværs af Europa.

Da projektet SylFish gik i gang, stod det klart, at min del af arbejdet måtte udføres i Danmark, på Museum Lolland-Falster. De enorme datamængder fra Femernundersøgelserne og bjerge af fund skulle være mit primære forskningsmateriale, og derfor var det nødvendigt at være tæt på dem. I maj 2023 pakkede jeg min lille arbejdslejlighed i Turku, Finland, hvor jeg havde kørt mit postdoc-projekt 2019-2022, ændrede min adresse til Nykøbing Falster og begyndte på min del af projektet. Min familie og mit hjem forblev i Helsinki, så jeg levede en slags dobbeltliv mellem to kyster af Østersøen - en praktisk løsning og et eventyr i sig selv.

## Forsker i fiskemetoder

Min rolle i SylFish var en naturlig fortsættelse af min langvarige interesse for forhistoriske fiskeripraksisser i Nordeuropa - de livsformer, teknologier og organiske materialer, der bevares i vandmættede og undersøiske miljøer. I mere end 20 år som udgravningsleder ved Museiverket i Finland har jeg været så heldig også at udgrave fiskefangstanlæg af træ fra stenalderen, som blev et centralt fokus i min ph.d.-afhandling ved Helsinki Universitet i 2017. Siden da har min forskning udvidet sig til at omfatte både ældre og yngre stenalder vådbundsarkæologi og bopladser i Finland og det bredere skandinaviske skovområde.

De enorme datamængder fra Femernundersøgelserne og bjerge af fund skulle være mit primære forskningsmateriale, og derfor var det nødvendigt at være tæt på dem



Varm sommerweekend med venner i Halskov Vænge.

Udforskning af en dysse på Møn.

DYSSEN

## Femernmaterialet er med til at ændre vores forståelse af forhistoriske økonomier i Norden

Jeg har altid foretrukket en tværfaglig tilgang, hvor arkæologi væves sammen med biologi, geologi, geofysik og landskabsstudier. Jeg låner også gerne fra etnografi og miljøvidenskab for at give et mere helhedsorienteret billede af forhistoriske menneskers liv. Da jeg begyndte mit arbejde i Danmark, kendte jeg endnu ikke dansk arkæologi i dybden, men jeg indså hurtigt, hvor tæt forbundne vores regioner er via Østersøen, og hvordan idéer, mennesker og materialer altid har bevæget sig over det skandinaviske indhav. Samtidig er de arkæologiske praksisser forskellige: I Finland findes pladser oftest i skovområder, hvilket begrænser de feltmetoder, der kan anvendes. I Danmark gør store fladeafdækninger det muligt at studere enorme arealer. Femernudgravningerne, der dækker adskillige hektar, er exceptionelle selv i en nordeuropæisk kontekst: de er en sjælden mulighed for at se det forhistoriske landskab og menneskelig aktivitet i stor skala.

### Femernbælt fra stenalder til bronzealder

I 2023 begyndte jeg på museet systematisk at indsamle og analysere de fiskerirelaterede data fra ældre og yngre stenalder. Jeg udvidede senere studiet til også at omfatte bronzealderen. Målet var at beskrive og fortolke materialet og tegne et bredere billede af de forhistoriske måder at fiske på i denne del af verden. Den første store artikel, "Fishing with Stationary Wooden Structures in Stone Age Denmark", der dækkede stenalderen, var et massivt arbejde, som blev suppleret med store datasæt og publiceret i det anerkendte tidsskrift Proceedings of the Prehistoric Society. Af denne forskning udsprang den 'supernørdede' teknologiske artikel "Wattling for Fish", som først blev præsenteret på en konference i Helsinki og senere publiceret i International Journal of Wood Culture.

Herefter vendte vi blikket mod bronzealderen. Nogle af fundene antydede helt sensationelt, at de flere tusind år gamle traditionelle fiskerimetoder fortsatte langt ind i denne periode. Selvom min ekspertise primært ligger i de tidlige stenalderperioder, fandt jeg denne nye retning særligt givende, og den åbnede et vindue til, hvordan gamle livsformer fortsatte og tilpassede sig. Artiklen "Bronze Age Fisheries in Southern Scandinavia: Reassessing the Role of Coastal Fishing and the Use of Aquatic Resources in Bronze Age Denmark", som befinder sig i de sidste faser af peer review hos European Journal of Archaeology, er muligvis vores stærkeste forskningsresultat til dato. Den viser også, hvordan Femernmaterialet er med til at ændre vores forståelse af forhistoriske økonomier i Norden.

### De bundløse Femern-data

Data fra Femernbælt-undersøgelserne er virkelig unikke ikke alene i Danmark, men i hele Nordeuropa. Deres rigdom

og mangfoldighed vil holde forskere beskæftiget i årtier fremover. At håndtere så store datamængder er uundgåeligt udfordrende, især med den lange feltperiode på 10 år fra 2012–2022 og det store antal personer involveret. Forståeligt nok har datalagring og registreringspraksisser ikke altid været helt konsistente. Ud fra min erfaring kan jeg sige, at det som regel tog urimeligt lang tid at finde og få adgang til dataene, men i sidste ende fandt jeg næsten alt, hvad jeg havde brug for. Disse udfordringer har givet værdifulde erfaringer til fremtidige projekter, og jeg mener, at SylFish-forløbet har givet Museum Lolland-Falster et solidt grundlag for at forbedre tilgængeligheden og organiseringen af disse vigtige arkiver fremover.

### Livet i Danmark

Da jeg ankom til Museum Lolland-Falster, følte jeg straks en form for genkendelighed; måske hjalp den fælles nordiske atmosfære. Museets nuværende kontorer i en charmerende historisk bygning er fulde af karakter, om end ikke ligefrem moderne. Et nyt museum er på vej, og jeg håber, at byggeriet går glat. Det vil helt sikkert markere en spændende ny fase for museet, og jeg ser frem til invitationen til indvielsen.

Alt i alt har mine to og et halvt år i Danmark været utroligt givende. Jeg har lært så meget - ikke kun om dansk arkæologi, men også om kulturen i museumsbaseret forskning. At arbejde i udlandet skærper altid ens eget perspektiv: Man

Da jeg ankom til Museum Lolland-Falster, følte jeg straks en form for genkendelighed; måske hjalp den fælles nordiske atmosfære

begynder at se både sit eget lands praksisser og sig selv i et nyt og andet lys. Jeg har sat stor pris på den åbenhed og professionalisme, der præger Museum Lolland-Falster og det danske museumsmiljø, og jeg har følt mig oprigtigt velkommen på museet. Det har udvidet både min forskningshorisont og min verdensopfattelse. Jeg håber, at det arbejde, som mine kolleger og jeg har udført i SylFish, er med til at styrke international konkurrencedygtig arkæologisk forskning ved Museum Lolland-Falster og i den danske museumsverden som helhed. Det har været et privilegium at være en del af denne rejse, og jeg ser frem til at følge, hvor forskningen og samarbejderne fører os hen næste gang.



# DET EKSOTISKE I PROVINSEN?

## Af Daniel Groß

Lolland og Falster blev beskrevet som den rådne banan, Udkantsdanmark, provinsen langt fra hovedstaden. Mest af alt er det et projiceret billede og et billede, der affarver. Det bliver heller ikke bedre, hvis man udelukkende betragter tingene med økonomiske solbriller.

Samtidig har de seneste årtiers arkæologiske fund placeret området centralt i internationale forskningsdiskussioner. Vi har ikke blot en fremragende kulturarv, men har også bidraget med spektakulære udgravninger, hidtil usete fund og banebrydende prøveresultater.

Med projektet Fiskeri i den forhistoriske Syltholm Fjord – en diakron analyse, eller forkortet SylFish, blev det hurtigt klart, at vi havde brug for en fokuseret medarbejder for at gennemføre projektet. Dr. Satu Koivisto blev en del af medarbejderstaben (se hendes bidrag for et mere detaljeret perspektiv på projektet), ikke kun som forsker, men også som en værdifuld kollega på museet, hvilket styrkede projektets kvalitet og museets samlede forskningskapacitet.

## Integreret forsker

Samtidig blev det ret hurtigt klart, at en dedikeret projektforsker var noget nyt for Museum Lolland-Falster, især én som er rekrutteret fra et internationalt forskningsmiljø. Inden for de akademiske kredse er det almindeligt, at arbejdet foregår projektbaseret og at forskere bevæger sig imellem og på tværs af landegrænser, hvilket afspejler en udbredt og veletableret praksis. Situationen tydeliggjorde således, at integrationen af projektforskere fortsat er et relativt nyt element i museets hverdag, men også at museets faglige profil er stærk nok til at tiltrække specialiserede forskere fra internationale forskningsmiljøer.

Det understreger på en spændende måde, hvordan vores egne perspektiver på museet adskiller sig fra hinanden. Mens det er klart for os, der forsker i stenalderen i Nord-europa, at Museum Lolland-Falsters fund spiller en væsentlig rolle i den arkæologiske verden, er det måske nyt for andre kolleger, som ser museet ud fra et mere lokalt perspektiv. Begge dele har deres plads og bidrager klart til en bedre forståelse af vores fælles fortid, men det viser

samtidig, at det nogle gange giver mening at løfte blikket, uanset om man taler om sin egn, sine øer eller nationale og kulturelle grænser. Dette samspil mellem lokalt ejerskab og international forskning er en særlig styrke for museet.

## Opgør med forestillinger

Også den måde, forskningen arbejder på i dag, adskiller sig fra de ofte romantiserede billeder nogle har: Det er kun i en mindre del af forskningsarbejdet, at en forsker sidder i månedsvis med fundene i hånden og studerer dem i hver detalje. Det finder stadigvæk sted og er en del af forskningen, men en væsentlig del af moderne forskning er sammenlignende analyser, systematisering og syntese. Denne tilgang til materialet er endnu et aspekt, som Satus ophold har tydeliggjort: Analyse- og skrivearbejdet kan i vid udstrækning gennemføres uden konstant fysisk adgang til samlingerne, hvilket gør det muligt at forske med relativt begrænsede lokale ressourcer og infrastrukturelle krav.

## Museets faglige profil er stærk nok til at tiltrække specialiserede forskere fra internationale forskningsmiljøer

## Viser museets styrke

SylFish har, ligesom vores andre samarbejdsprojekter, vist, at eksterne kollegaer har en stor interesse i at samarbejde med os; ikke udelukkende som følge af Femern-projektet, men også på grund af museets faglige profil og samlinger. Samtidig viser erfaringerne, at integration af projektforskere udgør en klar gevinst for museet og kvaliteten af vores faglige arbejde. Måltallet forskning giver nemlig en høj grad af specialisering og fordybelse. Der fremstod dog også nogle praktiske udfordringer, hvoraf flere kan imødekommes gennem begrænsede og målrettede tiltag. For eksempel kan afstanden til universitetsbiblioteker i vid udstrækning afhjælpes gennem digitale ressourcer og bibliotekslån. Andre forhold, såsom begrænset faglig sparring i hverdagen og geografisk afstand til

# ERFARINGER

større forskningsmiljøer, peger på et behov for strategisk understøttelse af forskningsnetværk og midlertidige forskningsophold.

Erfaringerne fra SylFish-projektet og Satu Koivistos besøg viser, at Museum Lolland-Falster rummer et forskningspotentiale, der rækker langt ud over det lokale. Museets stærke forankring i regionen står ikke i modsætning til internationale forskningssammenhænge, men er tværtimod en forudsætning for at indgå meningsfuldt i dem. Med

bevidste valg og klare ambitioner kan museet videreudvikle sin rolle som en forskningsinstitution med overregional og i flere sammenhænge international relevans. Opholdet har dermed ikke blot bidraget med ny viden, men også tydeliggjort, hvad vi som museum kan og bør stræbe efter.



Spor af vores finske projektforsker findes stadig på kontoret.

# NATURENS UGE

## Af Anne-Lotte Sjørup Mathiesen

Maribos Frilandsmuseum, De Gamle Huse, ligger midt i Naturpark Maribosøerne. Det er en enestående beliggenhed, der gennem næsten 100 år har beriget gæster fra nær og fjern. Placeringen blev allerede ved åbningen i 1927 kaldt ”en af de smukkeste pletter paa Lolland” og ”... en ramme saa skøn, at det ikke kan tænkes bedre.” Selvom der siden er løbet meget vand i søen, holder udtalelserne stadig 100 procent.

Med sin beliggenhed i Naturparken har museet en naturlig plads i Naturparkens brugerråd. Det samler interessenter med tilknytning til området og har skiftevis Lolland og Guldborgsund Kommuner som formand. Rådet arbejder for at bevare, sikre og udvikle parkens unikke natur- og kulturhistorie samt skabe nærværende og interessante oplevelser for dem, der færdes i naturparken. Med afsæt i disse principper opstod idéen om et fælles fremstød, der skulle synliggøre alle de herligheder, naturparken har at byde på.

Tidligere har de enkelte naturparkspartnere udbudt egne tilbud sporadisk hen over sæsonen. Da museet imidlertid præsenterede idéen om et fælles initiativ på brugerrådsmødet i efteråret 2024, mødte den stor interesse og bred opbakning.

Med afsæt i disse principper opstod idéen om et fælles fremstød, der skulle synliggøre alle de herligheder, naturparken har at byde på

## Et fælles initiativ

Idéen var, at vi som fælles afsender skulle deltage i den landsdækkende begivenhed Naturens Uge, som Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet står bag. Ugens formål er at skabe opmærksomhed om naturen og inspirere både børn og voksne til at bruge den mere. Det er noget, vi uden videre kunne tappe direkte ind i. Det var op til de

enkelte naturparkspartnere, om de ønskede at deltage, men hurtigt blev der sammensat en gruppe, som arbejdede videre med udviklingen.

”Med Museum Lolland-Falsters initiativ til at sætte en stribe arrangementer i gang greb brugerrådet for Naturpark Maribosøerne bolden, og der var stor tilslutning til aktivt at deltage. Det blev til et meget omfattende og flot program med arrangementer alle ugens dage – endda flere på samme dag,” fortæller Carsten Drejer, næstformand i Danmarks Naturfredningsforening, Lolland.

”For os var Naturens Uge en rigtig fin anledning til at sætte fokus på alt det nye, der er sket på Naturskolen. Derfor valgte vi at lægge Åbent Hus på Naturskolen, åbning af ny sansesti og introduktion af vores nye tilbud Åben onsdag, så det hele faldt sammen med Naturens Uge”, fortæller Klaus Bek Nielsen, naturvejleder i Lolland Kommune.

Også Aage V. Jensens Naturfond greb muligheden.

”Naturfonden har høje ambitioner på naturens vegne, og dem vil vi gerne dele med andre – her er Naturens Uge oplagt. For når mennesket holder af naturen, passer vi på naturen. Ved Søholt Storskov er landskabet ved at blive mere forvildet og dynamisk. Det skaber nye landskabsindtryk, som vi mennesker kan opleve. Derfor var det også et af de temaer, vi vendte med gæsterne under dette års Naturens Uge”, fortæller Ida Marquardtsen, driftsleder ved Søholt Storskov, Aage V. Jensens Naturfond.

## Stor opbakning om ny tradition

Selvom partnerne i brugerrådet er meget forskellige, var det nemt at sammensætte et fælles ugeprogram, der afspejlede naturparkens diversitet. På trods af forskelligheden ønskede vi at fremstå som én samlet afsender, og museets grafiker udarbejdede derfor en visuel identitet, der repræsenterede de enkelte partnere med en genkendelig og gennemgående rød tråd. Det grafiske materiale blev anvendt både til online markedsføring og til fysiske materialer som trykte programmer, plakater og flyers, der blev distribueret i lokalområdet.

Gruppen modtog midler til blandt andet markedsføring fra Lolland Kommunes pulje Det gode liv på Lolland, hvilket gav en unik mulighed for at gennemføre en massiv annoncering af de mange aktiviteter. Gennem annonceringen nåede vi ud til mere end 70.000 personer og oplevede meget positiv respons. Aktiviteterne blev offentliggjort i maj, og flere tilbud blev hurtigt udsolgt. Det tog eksempelvis kun to timer at få alle Frilandsmuseets otte skoletilbud besat, og også busturene til Søholt Storskov samt Tasmørkevandringen blev hurtigt fuldt booket. De øvrige aktiviteter krævede ikke tilmelding, men havde ligeledes en god tilslutning.

På trods af forskelligheden ønskede vi at fremstå som én samlet afsender, og museets grafiker udarbejdede derfor en visuel identitet, der repræsenterede de enkelte partnere med en genkendelig og gennemgående rød tråd

Ugen blev rundet af med Dyrenes Dag på Frilandsmuseet – et familieorienteret arrangement, hvor publikum kunne komme helt tæt på arbejdende dyr og deres mennesker. Med politihunde i aktion, bueskydning fra hest, brevdueafsendelse, hyrdehunde og får på arbejde, ugler i skolestuerne og en lang række kreative tilbud blev ugen afsluttet med manér. Mange glade gæster tilbragte timer blandt dyrene og fik mulighed for at komme helt tæt på de fascinerende skabninger.

Allerede nu kan vi konstatere, at der er skabt en ny tradition i Naturpark Maribosøerne. Planlægningen af Naturens Uge 2026 er således allerede i gang – både med deltagere fra 2025 og nye partnere, der ønsker at blive en del af samarbejdet.

Ugen blev rundet af med Dyrenes Dag på Frilandsmuseet – et familieorienteret arrangement, hvor publikum kunne komme helt tæt på arbejdende dyr og deres mennesker

## FAKTABOKS

### Samlet deltog 1.015 personer i Naturens Uge

Vandretur med natur- og kulturtur v/ Dansk Vandrelaug Storstrøm & Museum Lolland-Falster  
20 deltagere (voksne)

Svampetur ved Kidnakken v/ Svampeliv LF  
13 deltagere (voksne)

Naturformidling på Naturskolen v/ Naturvejlederne i Lolland Kommune  
250 deltagere (børn og voksne)

Skoleforløb med naturformidling v/ Museum Lolland-Falster  
239 deltagere (elever og lærere)

Gåtur i Rydsmarke- og Kidnakkeskoven v/ Danmarks Naturfredningsforening  
17 deltagere (voksne)

Busture til Søholt Storskov v/ Aage V. Jensens Naturfond  
72 deltagere (primært voksne)

Tasmørkevandring ved Frilandsmuseet v/ Museum Lolland-Falster  
40 deltagere (børn og voksne)

Flagermusetur i skoven ved Kidnakken v/ Danmarks Naturfredningsforening  
17 deltagere (voksne)

Dyrenes Dag på De Gamle Huse v/ Museum Lolland-Falster  
347 deltagere (børn og voksne)

Der var masser af vingeask da brevduerne blev sluppet fri på Dyrenes Dag.



# FANTASTISKE FABELDYR

Af Elisabeth Holm Nielsen

”Kan I på Museum Lolland-Falster hjælpe os med at skabe mere brugerinddragelse til Kulturnatten i Nykøbing Falster i år?” Det spørgsmål fik museet fra Guldborgsund Kommune i sommeren 2025. Vi sagde straks: Ja! og gik derefter i gang med at planlægge. Det skulle naturligvis foregå på Museum Obscurum, som med aftenåbent og særlige aktiviteter er en del af Kulturnatten i byen.

Howdan skulle vi så løse den stillede opgave? Valget faldt på at lave et undervisningstilbud til klasser i mellemskolen, hvor eleverne blev samskabere på en særudstilling til Kulturnatten på museet. På Museum Obscurum formidles det fantastiske og forunderlige og det for os, nutidsmennesker, sære, som man har troet på gennem tiden. I udstillingerne findes mange både spændende og uhyggelige væsner, og derfor tænkte vi: Mon ikke de kan sætte fantasien i gang hos eleverne?

## Masser af inspiration

På den baggrund skabte vi et forløb om fabeldyr, hvor eleverne skulle kreere deres helt eget fabeldyr og tegne det til særudstillingen ved Kulturnatten. Klasserne skulle komme på besøg i dagene op til fredag den 3. oktober, hvor Kulturnatten i Nykøbing Falster blev afholdt om aftenen. De lokale skolars 4. og 5. klasser blev inviteret til at deltage, og der var heldigvis stor tilslutning med tilmeldinger fra ti klasser med i alt 219 elever. Vi blev meget glade for skolernes positive modtagelse af vores tilbud.

Inden besøget fik klasserne tilsendt materiale og nogle små opgaver om fabeldyr, så eleverne på den måde kunne forberede sig og overveje, hvordan deres fabeldyr skulle udforme sig. Derudover kunne de også på selve dagen lade sig inspirere af en lille særudstilling om alle de forskellige fabeldyr, der allerede kendes fra historien, og af de sagnvæsner, der findes i museets udstillinger. Og hvis det stadig var lidt svært at komme på noget, så fik de et godt tip: Tag elementer fra tre forskellige dyr og sæt dem sammen. Det skulle gerne kunne skabe et fedt fabeldyr.

## Enhjørninger og slanger

Klasserne havde ved deres besøg kun en time til at få en kort intro til fabeldyr, lade sig inspirere af udstillingerne og samtaler med museets inspektører og til sidst tegne deres fabeldyr. Det var kort tid, men alle elever fik produceret nogle flotte resultater, hvor især enhjørninger, havfruer og slanger var populære inspirationskilder. Nogle elever tegnede også deres yndlingsfabeldyr, altså fabeldyr som allerede findes. Som museumsfolk synes vi, at det er fedt, at eleverne også synes, at de historiske fabeldyr var seje nok til at komme med.

Tag elementer fra tre forskellige dyr og sæt dem sammen. Det skulle gerne kunne skabe et fedt fabeldyr

Da elevernes tegninger skulle indgå i en samlet udstilling, fik de stykker af papir, der alle havde samme størrelse. Papirerne var i flere forskellige farver, og da fabeldyrene også blev farvelagt med tusser og oliekridt, blev det en flot og farverig udstilling.

Efter klassernes besøg blev alle tegningerne arrangeret og klistret på to store lærreder, som blev sat op i Czarens Hus til Kulturnatten, hvor museet havde aftenåbent med flere andre aktiviteter frem til kl. 21.30.

Selvom vi fra flere elever i undervisningen hørte, at museet havde ”konkurrence” af både skolefest og håndboldturnering den aften, så kom flere af eleverne og deres forældre alligevel forbi og så udstillingen. Det var vi så glade for!

Skolernes positive indstilling til skoletilbuddet, både indledningsvis til selve undervisningen og efterfølgende, har gjort, at vi tænker, at det med nogle forskellige tilretninger også vil være et relevant tilbud i fremtiden til aldersgruppen. En aldersgruppe som nok er de allerbedste til at lade fantasien få frit løb og skabe fantastiske fabeldyr.



# FABELDYR

# HVOR ER DET FRA?

## Af Amel Rahba Vestgaard

Nationalmuseet lancerede fotoprojektet Hvor er det fra? i 2020 med det formål at åbne for Nationalmuseets store samling af historiske fotografier for offentligheden. Projektet fungerer som et crowdsourcing-projekt, hvilket betyder, at man giver offentligheden mulighed for at bidrage til projektet med viden og aktiv deltagelse. Museum Lolland-Falster blev senere en del af fotoprojektet og har siden starten af 2024 digitaliseret omkring 10.000 historiske, topografiske fotografier fra museets store fotosamling. De mange fotografier kan ses på [www.hvorerdetfra.dk](http://www.hvorerdetfra.dk)

For størstedelen af de digitaliserede fotografier gælder det, at motivet eller konteksten er ukendt eller kun delvist kendt. Projektets primære formål er derfor at stille de mange fotografier til rådighed for offentligheden og bede om hjælp til at stedfæste, hvor de præcist er taget. I skrivende stund er knap 6.500, svarende til 69 procent, af de mange fotografier blevet stedfæstet af frivillige, som har oprettet sig som brugere på hjemmesiden.

## Brugerinddragelse

Digitalisering har i høj grad ændret måden, vi kan arbejde med kulturarven på. Det gælder både, hvordan den indsamles, hvordan den bevares, og hvordan den formidles. I dag har mange museer og arkiver digitaliseret hele eller dele af deres samlinger, hvilket betyder, at de kan tilgås af alle, uanset tid og sted. Den øgede tilgængelighed medfører, at samarbejder på tværs af institutioner gøres lettere, samtidig med at det digitale også betyder, at aktører uden for museerne og arkiverne i højere grad bliver aktive medskabere af den fælles kulturarv.

En af de allermest centrale styrker ved projektet er netop brugernes bidrag. Ud over at stedfæste fotografierne kan brugerne også skrive kommentarer til de enkelte fotografier og beskrive, hvad de ved om for eksempel bygninger, landskaber eller en lokal begivenhed relateret til sted og foto. Disse bidrag udgør tilsammen en kollektiv hukommelse, hvor mange små informationer tilsammen skaber et mere nuanceret billede af fortiden. Projektet formår både at indsamle viden om Lolland og Falsters historie via de digitaliserede fotografier og samtidig at engagere offentlig-

heden i arbejdet med kulturarven og gøre folk bevidste om deres egen rolle som historieskabere.

I forbindelse med projektets opstart fik vi god omtale i den lokale presse, og der blev afholdt to såkaldte taste-caféer i henholdsvis Nakskov og Nykøbing. Her blev projektet præsenteret af projektleder fra Nationalmuseet, Jacob Riddersholm Wang, og de fremmødte fik hjælp til at oprette sig som brugere og komme i gang med arbejdet. Ved arrangementet i Nykøbing blev de fremmødte introduceret for museets fotosamling ved registrator Peter Hacke. I alt deltog 25 mennesker i de to taste-caféer, og projektet fik en flyvende start med mere end 1.500 stedfæstelser i den første måned.

## Gør fotos tilgængelige i fremtiden

Projektet Hvor er det fra? er et godt eksempel på, hvordan digitale kulturarvsprojekter generelt er på vej væk fra at være afsluttede projekter og i stedet fungerer som vedvarende, deltagende platforme. I projektgruppen forestiller vi os, at der med tiden uploades flere fotografier, efterhånden som de bliver digitaliseret. Vi håber, at interessen for projektet vil fortsætte, så vi allesammen kan blive klogere på den fælles kulturarv på Lolland og Falster.

Når de sidste topografiske fotografier uploades til hjemmesiden, stopper Museum Lolland-Falster med at arbejde aktivt på projektet. Vi digitaliserer fortsat fotografier og negativer fra museets store fotosamling, og der vil fortsat være adgang til at stedfæste eller kommentere de mange fotos på hjemmesiden.

Hvor er det fra? er støttet af Hoffmann og Husmans Fond, Inge og Asker Larsens Fond, Axel Muusfeldts Fond, Otto Mønsteds Fond, Jyllands-Postens Fond, Dansk Tennis Fond samt Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond.

Projektet fungerer som et crowdsourcing-projekt, hvilket betyder, at man giver offentligheden mulighed for at bidrage til projektet med viden og aktiv deltagelse



Tastecaféen i Nykøbing fandt sted i Czarens Hus og var velbesøgt.

# ÅRET DER GIK I TAG & FAG

## Af Leif Plith Lauritsen

Arbejdsåret for Museum Lolland-Falsters afdeling for Bygninger og Bygningsbevaring var præget af flere områder, hvor afdelingen lagde mange kræfter. Det er de grønne områder, primært parken på Pederstrup og Frilandsmuseet De Gamle Huse, og det er arbejdet med det nye magasin.

Det var en stor ting for afdelingen, at den i 2025 kunne ansætte en rigtig elev, Jesper. Han skal de næste år være i Tag & Fag i forbindelse med sin uddannelse som ejendomstekniker. En lille del af tiden er han på skolebænken, men resten af tiden skal han sammen med afdelingens håndværkere passe og istandsætte museets bygninger. Dem har museet mange af og fra forskellige tidsperioder, så han er, når han er færdiguddannet, virkelig godt rustet til alle former for mindre reparationer og vedligehold af bygninger.

Det var en stor ting for afdelingen, at den i 2025 kunne ansætte en rigtig elev

## Pederstrup

På Reventlow-museet Pederstrup startede året lidt langsomt, da Tag & Fag var en mand i undertal. Heldigvis blev der i løbet af foråret rettet op på det, og denne gang med en anlægsgartner ansat på 20 timer om ugen.

Tag & Fag har nu to dygtige folk på samlet 35 timer om ugen på Pederstrup med fokus på Parken og bygningerne. Sammen med vores murer, Martin, som har brugt en del energi og tid på herregården, betyder det, at de besøgende nu virkelig kan se et løft i parken og omkring hovedbygningen.

Der er således tyndet godt ud i den vildtvoksende og uønskede råkost mellem parkens træer. Spejlsøen foran hovedbygningen ud mod vejen er blevet til en spejlsø igen, idet alt siv og budskabs er klippet ned og fjernet. Nu fremstår søen, som den var designet til oprindeligt, og naturen spejler sig igen i søen, og man kan fra hovedbygningen se himlen og skyerne reflektere sig i det blanke vand.

I parken har afdelingen indledt oprydning i den del, der kaldes Fruernes Have. Det fortsætter ind i 2026.

## Pederstrup hovedbygning

Hovedbygningen har også fået opmærksomhed. Hele soklen er forsøgsvis malet hvid, som den fremstår på de tidligste malerier, der kendes af bygningen. Hidtil har soklen været bemalt med en sandstens-/gammelrosa farve, som har givet en fin tyngde til bygningen. Men med den hvide sokkel løfter bygningen sig og synes lettere. Ja, nogle siger endda, at bygningen virker mere højtidelig med den nye og samtidig gamle farve. Arbejdet er afsluttet med, at der er skabt en belægning af smukt lagte chaussésten langs husets sokkel.

Derudover har afdelingen indrettet et par rum i kælderen til kontor og lager for lederen af butik og café. Vi har etableret et haveskur med halvtag og et flisebelagt område, der skal fungere som område til maskiner og andre haveredskaber.

Endelig er afdelingens folk begyndt på Vaskehusets facader, hvor den ene er frisket op og har fået malet både bindingsværket og vinduerne. De næste facader står for tur i 2026.

Tag & Fag har også hjulpet med at opsætte særudstillingen "Fri og Ufri" i hovedbygningen samt en fotoudstilling i Ridehuset om Pederstrups tid som beboet slot.

## Det nye magasin

Nord for Maribo ved afkørsel 48 opfører museet sit nye magasin. Her har afdelingen også brugt en del timer, ikke mindst fra Carstens Malmros Johanssons side. Han har fungeret som arbejdsmiljøkoordinator, og for at kunne udføre den funktion har han taget ekstra uddannelse.

Derudover har Carsten været den primære person på museet, som har ført tilsyn med det fysiske byggeri. Samlet har Tag & Fag brugt en del tid på møder om byggeriet hos arkitekten og på selve byggepladsen.

Pederstrup med de fine brolægningsten, der markerer bygningen.



# PEDERSTRUP



Byggemøde og besigtelse af Havnebygningen.

Endelig brugte afdelingen mange timer på at sidde vagt ved byggepladsen i forbindelse med den konkurs, som den daværende entreprenør Troels Jørgensen A/S blev ramt af. I godt 14 dage brugte medarbejderne en del timer siddende i bil uden for pladsen for at overvåge, at der ikke skete tyveri fra byggepladsen. Heldigvis indgik flere andre kolleger i vagtplanerne, så afdelingen ikke skulle dække alle vagter, ligesom nattevagterne blev overtaget af et vagtfirma hyret til opgaven.

Da byggeriet blev genoptaget, fortsatte de almindelige opgaver med møder og tilsyn. Her var det både spændende og til tider frygteligt frustrerende at iagttage byggeprocessen, der ikke altid skred frem, som vi helst gerne så det, men afdelingen har gjort sig mange erfaringer, og det bliver et helt fantastisk magasin med gode faciliteter til arkæologerne, genstandsregistreringen og naturligvis alle museets genstande.

## Op til Damptræffet lagde afdelingen store kræfter i at få museets egen dampmaskine, lokomobilet, sat i stand i samarbejde med veteranbanen

### De Gamle Huse

Også De Gamle Huse krævede opmærksomhed i 2025. Det var atter tid til at beskære det store bytræ, så det kunne beholde det finurlige udseende, som et sådant træ havde, blandt andet fordi landsbyens heste under møder kunne stå og nippe de nederste blade af træet, og derved gav de træet dets meget lige underside.

Derudover etablerede eller genetablerede afdelingen flere af de flethegn, der kendetegner den landsby, som museet genskaber, og vi anlagde nye højbede, blandt andet ved Godstedhuset. Facaden på smedjen fik også et ansigtsløft, idet fuger og bindingsværket blev frisket op og træværket malet.

Endelig bidrog afdelingen også til formidlingen ved endnu en udvidelse af Livets Gang med den nye udstilling "Da vandet gik", som handler om fødsler i landbosamfundet.

Det årlige Damptræf var et par rigtigt gode dage med mange besøgende og heraf følgende opgaver med ekstra oprydning efterfølgende. Op til Damptræffet lagde afdelingen store kræfter i at få museets egen dampmaskine, lokomobilet, sat i stand i samarbejde med veteranbanen. Flere dele er udskiftet, tætnet og svejset. Endelig lykkedes det i det sene forår at få lokomobilet godkendt. Det skete efter to trykforsøg, hvor det ene afslørede enkelte utætheder, efter at de mange damprør med mere var skiftet ud, men det gik til sidst. Maskinen kan nu holde damptryk og indgå i Damptræffet.

### Stiftsmuseet

Stiftsmuseets områder omkring bygningen og selve bygningen gennemgik vedligehold. Det er altid spændende med den gamle bygning, men den viser sin kvalitet, idet der er forholdsvis begrænsede behov for vedligeholdelse. Engang ude i fremtiden ser det dog ud til, at arkitekt Ørnsholts tilbygning skal have eftergået fuger, men selv her er der tale om småting.

Desværre blev Stiftsmuseets bord- og bænkesæt, der står på terrassen på rampen foran museet, udsat for hærværk og ødelagt af folk, der åbenbart synes, at hærværk er en fornøjelse.

### Etageovnen i Czarens Hus

I foråret ommurede Martin atter soklen til etageovnen i Czarens Hus. Etageovnen har i de seneste år været gennem en renovering hos en ovnsætter i Jylland, som gennemførte arbejdet til en rigtig god pris, da der ikke var tale om en hasteopgave, men noget han kunne tage indimellem. Nu fremstår etageovnen i Czarens Hus atter smuk på sin ommuring, og den passer godt ind i rummet.

Derudover har Tag og Fag været impliceret i diverse udstillingsopbygninger og temaer i Museum Obscurum og især i Cornelius syv vidundere om eventyr og rejser, herunder luksuspassagerdamperen Titanic.

# HÆDRET MED TURISTBJØRN

Af Henrik Schilling

Inden musikken gik i gang under årets sidste Sommersang på Torvet i Nykøbing Falster, gik formand for Nykøbing Falster Turistforening, Christian Nyborg Mortensen, på scenen og tog ordet.

Det var tid til at uddele årets Turistbjørn, og den tilfaldt i 2025 Museum Lolland-Falsters direktør, Ulla Schaltz.

”Du er ikke bange for at kaste museet ud i projekter, der gavner turismen, ikke bare i Nykøbing, men på hele Lolland-Falster. Det er byvandring, planer om nyt museum på havnen, nye formidlingskoncepter og oplevelser for turister. Du lader museet indgå i nye partnerskaber, du deler din viden, inspirerer andre og åbner museet som turismeinfopunkt til glæde og gavn for turisterne, og med lokale varer i butikken”.

Du er ikke bange for at kaste museet ud i projekter, der gavner turismen, ikke bare i Nykøbing, men på hele Lolland-Falster

Sådan lød Christian Nyborg Mortensens begrundelse for, at foreningen i år ærede Ulla Schaltz med årets Turistbjørn. Prisen uddeles en gang om året til en person, som turistforeningen synes, har gjort en indsats for at fremme turismen i Nykøbing Falster.

Ulla Schaltz er meget stolt over at modtage prisen. Hun og museet takkede foreningen både for Turistbjørnen og for det store arbejde, den gør for at skabe tilbud til lokale og turister og for at sætte Nykøbing Falster på Danmarks-kortet.

Prisen er en anerkendelse af den indsats, Museum Lolland-Falster gør for turismen i landsdelen som en naturlig del af den mangfoldighed, turisterne møder på Lolland-

Falster, hvor vi sammen med mange andre dygtige aktører bidrager til turismeudviklingen.

Prisen er en anerkendelse af den indsats, Museum Lolland-Falster gør for turismen i landsdelen som en naturlig del af den mangfoldighed, turisterne møder på Lolland-Falster

TURISTBJØRN



# FUNDRAISING OG SPONSORER 2025

## Af Ulla Schaltz

Samarbejdet med fonde og sponsorer er vitalt for Museum Lolland-Falster ikke kun for at udvikle museet, men også for at klare en række bygnings- og formidlingsopgaver. Flere og flere fonde forventer, at ansøgerne forholder sig til miljø og social- og ledelsesmæssig bæredygtighed, kaldet ESG. Det skal derfor fremadrettet indgå i museets fundraising-strategi.

## Måltrettet fondsarbejde

Igen i 2025 har Museum Lolland-Falsters medarbejdere arbejdet måltrettet med fundraising til flere endog meget store projekter og til mange mindre. Ansøgninger om ekstern støtte til det nye kommende museum har fyldt ganske meget. Heldigvis har museet en høj succesrate, og vi får positive svar på en række af ansøgningerne. Særlig markant er en bevilling på over 10 millioner kroner fra Nordea Fonden til formidlingscentret og tilhørende aktiviteter i Nakskov.

## Fonde og øvrige bidragydere

Vi vil gerne takke følgende fonde og øvrige bidragydere for samarbejdet i 2025:

Arbejdsgivere i Nykøbing Falsters Fond  
Augustinus Fonden  
De Lolland-Falsterske Venstreblade af 1914's Fond  
Det Frie Forskningsråd DFF  
Farumgårdfonden  
Guldborgsund kommune  
Hoffmann og Husmans Fond  
Knud Højgaards Fond  
Kulturministeriets Forskningsudvalg KFU  
Lolland Kommune  
Mønbogaardfonden  
Nakskov 2030 eventpuljen  
Nordeafonden

Nordea regionalfond  
Nykredits Fond  
Realdania  
Region Sjælland  
Slots- og Kulturstyrelsens puljer  
Sonningfonden  
Spar Nord  
Varelotteriet  
Aaage & Johanne Louis Hansens Fond

## Sponsorer

Museets samarbejde med især lokale sponsorer er meget vigtigt. Vi har lokale sponsorer, som har tegnet et sponsorat på hvert af vores udstillingssteder. Derudover har museet en række sponsorer, som har valgt specifikt at støtte en enkelt udstilling eller aktivitet. I den forbindelse vil vi gerne takke følgende sponsorer for samarbejdet:

Bog og Ide, Legekæden Maribo  
Den gamle Bagergård  
Dickow VVS  
Jeppe Gent  
KS værktøj  
LE34  
Lokaltog  
Malerfirmaet Lysholm  
Maribo Bilcenter  
Maribo Kajak Klub  
Møns Bank  
MSE Entreprise  
Pabst Bakery  
Rask EL  
Selmer Argo  
Stark, Maribo  
Stokkemarke Bageri  
Skov og Sav  
Stevns Entreprenørservice  
Peter Suhr – Den lille vognmand  
Thanex  
Troels Jørgensen A/S  
WTC Advokater

